

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Η ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ 2014-2020 ΤΗΣ ΕΕ -
ΤΑ ΝΕΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΗΜΩΝ*

ΣΟΦΙΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ
Α.Μ.: ΜΘ11036

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΤΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2014

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή

2. Η Θέση των ΟΤΑ στην πολιτική συνοχής 1989 – 2013

3. Οι ελληνικοί δήμοι στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής: εμπειρίες και προβλήματα

3.1. Το σύστημα του αναπτυξιακού σχεδιασμού στην Ελλάδα

3.2 Τα διδάγματα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 για τους Δήμους της Ελλάδας

4. Περιγραφή του θεσμικού πλαισίου για τα Διαρθρωτικά Ταμεία της προγραμματικής περιόδου 2014-2020

5. Θεσμοθέτηση νέων εργαλείων για την ανάπτυξη των Δήμων και άλλων ειδικών χωρικών ενοτήτων από ΔΤ

6. Οι κατευθύνσεις και στόχοι αξιοποίησης των νέων εργαλείων τοπικής ανάπτυξης στο ελληνικό ΕΣΠΑ 2014-2020

7. Η αξιοποίηση των νέων εργαλείων ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης στα νέα ΕΠ των ελληνικών περιφερειών: Η περίπτωση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης

8. Η διαδικασία αξιοποίησης των νέων εργαλείων χωρικής ανάπτυξης από τους ΟΤΑ

9. Προϋποθέσεις αξιοποίησης των νέων εργαλείων της πολιτικής συνοχής από τους Δήμους της Ελλάδας

9.1 Βελτίωση του εσωτερικού περιβάλλοντος και των ικανοτήτων σχεδιασμού και διαχείρισης προγραμμάτων των δήμων

9.2 Υποστήριξη των ΟΤΑ από αρμόδιους εθνικούς οργανισμούς

9.2.1 Ο ρόλος της ΕΕΤΑΑ στην υποστήριξη των δήμων

9.2.2 Ο ρόλος της ΜΟΔ

9.2.3 Ειδική Υπηρεσία Θεσμικής Υποστήριξης στο ΥΠΑΑΝ

9.3 Θεσμικές και επιχειρησιακές μεταρρυθμίσεις και παρεμβάσεις

10. Συμπεράσματα

1. Εισαγωγή

Η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ, μετά την θεσμοθέτησή της με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1987, υλοποιείται στο πλαίσιο πολυετών προγραμματικών περιόδων (Μούσης 2008). Ήδη βρισκόμαστε στο τέλος της τέταρτης προγραμματικής περιόδου (2007-2013) και στη φάση της έναρξης της πέμπτης (2014-2020). Μέσω των χρηματοδοτήσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων, η ΕΕ επιδιώκει την άμβλυνση των αναπτυξιακών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών της και την σταδιακή επίτευξη της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής (άρθρο 174 της ενοποιημένης Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ). Μετά την ενσωμάτωση του στόχου της εδαφικής συνοχής, τίθεται το ζήτημα της ανάπτυξης μικρότερων χωρικών ενοτήτων, όπως είναι οι ευρωπαϊκές και κατ' επέκταση οι ελληνικές πόλεις και άλλες ειδικές περιοχές (π.χ. αγροτικές, ορεινές, νησιωτικές). Κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους δεν υπήρξε μια σαφής εδαφική ή αστική διάσταση της πολιτικής συνοχής (European Commission 2008). Μόνον λίγες χώρες υλοποίησαν ολοκληρωμένα προγράμματα για τα αστικά κέντρα. Στη χώρα μας, ο σχεδιασμός, προγραμματισμός και η υλοποίηση της πολιτικής συνοχής, παραδοσιακά, περιορίζεται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο (Κότιος/Κουτουλάκης/Σαράτσης 2009). Τα ελληνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ) στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, είναι αποκλειστικά σε εθνικό επίπεδο (τομεακά ΕΠ) και περιφερειακό επίπεδο (περιφερειακά ΕΠ ή ΠΕΠ). Οι ελληνικοί δήμοι και άλλες ειδικές εδαφικές ενότητες διεκδικούν πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία όπως όλοι οι άλλοι ωφελούμενοι. Με άλλα λόγια δεν υπήρξε στο παρελθόν ειδικό πρόγραμμα για την ανάπτυξη των ελληνικών δήμων, που θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Λόγω της απουσίας μιας συνεκτικής αστικής διάστασης των ελληνικών επιχειρησιακών προγραμμάτων και λόγω της έλλειψης επαρκούς προσωπικού και οικονομικών πόρων, οι δήμοι της Ελλάδας αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, όπως θα δειχθεί παρακάτω, στην αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων της πολιτικής συνοχής (ΕΕΤΑΑ 2013 α).

Με τη νέα πολιτική συνοχής, τα δεδομένα αλλάζουν, μιας και για πρώτη φορά η πολιτική αυτή ενσωματώνει τον πυλώνα της εδαφικής συνοχής, ως ισότιμου με τους πυλώνες της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011 α). Έτσι, για την προώθηση της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης, ο Κανονισμός Κοινών Διατάξεων (1303/2013) και οι νέοι Κανονισμοί των Διαρθρωτικών Ταμείων (ΔΤ) εισάγουν νέα εργαλεία για τη χωρική ανάπτυξη (ΕΕΤΑΑ 2013 β): Το εργαλείο της Τοπικής Ανάπτυξης με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ) και το εργαλείο των Ολοκληρωμένων Εδαφικών Επενδύσεων (ΟΧΕ). Σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο, και τα δύο εργαλεία απαιτούν τη συμμετοχή των ΟΤΑ, καθώς και των τοπικών κοινωνιών στην εφαρμογή των προγραμμάτων. Ο νέος κανονισμός γενικών διατάξεων καθιερώνει νέους μηχανισμούς και διαδικασίες για να ενθαρρύνει την εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την τοπική ανάπτυξη. Επίσης, στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων επιτρέπει την εφαρμογή από έναν ΟΤΑ ενός αριθμού σχεδίων, χρηματοδοτούμενων από διαφορετικά ΔΤ (π.χ. ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΤΑΑ, Ταμείο Συνοχής). Συνεπώς, η νέα προγραμματική περίοδος 2014-2020 προσφέρει στους ελληνικούς δήμους, ίσως, τη μοναδική δυνατότητα να χρηματοδοτήσουν την τοπική ανάπτυξη και την τοπική κοινωνική πολιτική. Ήδη βρισκόμαστε στο τέλος της διαδικασίας σχεδιασμού και προγραμματισμού της νέας γενιάς επιχειρησιακών προγραμμάτων και κατά το επόμενο διάστημα (αρχές του 2015) αναμένεται η έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των τομεακών και περιφερειακών Επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΠ). Το νέο θεσμικό πλαίσιο θέτει τους κανόνες και τις κατευθύνσεις της νέας πολιτικής συνοχής. Οι ΟΤΑ της χώρας μας καλούνται να λάβουν υπόψη τα νέα δεδομένα και να προσαρμοστούν στις νέες προκλήσεις. Η εμπειρία από την προγραμματική περίοδο 2007-2013 είναι πολύ χρήσιμη και οφείλει να οδηγήσει σε βελτιώσεις. Παράλληλα, η αξιοποίηση των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων (ΔΤ) προϋποθέτει βελτιώσεις στα συστήματα εσωτερικής οργάνωσης των δήμων, αλλά και στα συστήματα σχεδιασμού, προγραμματισμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων (Κότιος/Κουτουλάκης 2014 β).

Με βάση τα παραπάνω τίθενται μια σειρά από ερωτήματα, όπως:

- Ποια ήταν η θέση των ΟΤΑ κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους της πολιτικής συνοχής;
- Ποια ήταν η μέχρι σήμερα αξιοποίηση των πολιτικής συνοχής από τους ΟΤΑ της Ελλάδας; Με άλλα λόγια ποια είναι η εμπειρία τους από τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους;
- Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ΟΤΑ στην πλήρη αξιοποίηση των πόρων των ΔΤ;
- Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του νέου αναπτυξιακού πλαισίου, ποιες οι ευκαιρίες και ποιες οι προκλήσεις για τους ΟΤΑ αναφορικά με την νέα πολιτική συνοχής
- Ποια είναι τα νέα χωρικά εργαλεία της πολιτικής συνοχής και ποιοι οι όροι και οι προϋποθέσεις αξιοποίησής τους;
- Τι προβλέπει το νέο ΕΣΠΑ 2014-2020 της χώρας μας και τι τα ΠΕΠ για τα νέα αναπτυξιακά εργαλεία των ΟΤΑ;
- Πως μπορούν οι ΟΤΑ να οργανώσουν και να προγραμματίσουν την αξιοποίηση των νέων εργαλείων;
- Ποιοι μηχανισμοί σε εθνικό επίπεδο θα μπορούσαν να ενεργοποιηθούν για τη στήριξη των ΟΤΑ, στην προσπάθειά τους να αξιοποιήσουν τα νέα εργαλεία της πολιτικής συνοχής;
- Κ.α.

Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η επεξεργασία των παραπάνω ερωτημάτων και, ειδικότερα, ο εντοπισμός των ευκαιριών και των προκλήσεων που προκύπτουν για τους Δήμους της Ελλάδας από τους νέους Κανονισμούς για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020. Μέσω της αποτίμησης των υφιστάμενων προβλημάτων που σχετίζονται με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και την αξιοποίηση των πόρων των ΔΤ αναδεικνύεται η αναγκαιότητα μιας νέα προσέγγισης, βασισμένης στους νέους κανονισμούς.

Επιπροσθέτως, η εργασία στοχεύει στη διατύπωση προτάσεων που θα μπορούσαν να συμβάλουν προς μία πιο αποτελεσματική και αποδοτική χρήση των πόρων της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020 και στην προώθηση της ολοκληρωμένης βιώσιμης ανάπτυξης των ελληνικών ΟΤΑ, οι οποίοι βιώνουν τις αρνητικές

οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της γενικευμένης και παρατεταμένης κρίσης της χώρας μας.

Στην ενότητα 2 παρουσιάζεται συνοπτικά η αστική διάσταση της πολιτικής συνοχής των προηγούμενων ετών, προκειμένου να τονιστούν τα προβλήματα που μέχρι τώρα αντιμετώπιζαν οι πόλεις στην ένταξη ολοκληρωμένων αναπτυξιακών σχεδίων.

Εν συνεχεία, στην ενότητα 3 γίνεται ειδική αναφορά στην περίπτωση των ελληνικών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (δήμων), με εστίαση στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην αξιοποίηση των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Οι ενότητες 4 και 5 είναι αφιερωμένες στην παρουσίαση του βασικού θεσμικού πλαισίου της νέας πολιτικής συνοχής 2014-2020, με έμφαση στα νέα χωρικά εργαλεία για την ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη, που αποτελούν τα κύρια εργαλεία για τους ΟΤΑ.

Η ενσωμάτωση των νέων εργαλείων για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ΟΤΑ παρουσιάζεται στις ενότητες 6 και 7. Στην ενότητα 5 καταγράφονται οι ρυθμίσεις σε κεντρικό επίπεδο (ΕΣΠΑ), ενώ στην ενότητα 6 εξετάζεται ο σχεδιασμός της υλοποίησης των νέων χωρικών εργαλείων σε επίπεδο περιφέρειας (Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης).

Στη βάση των συμπερασμάτων όλων των προηγούμενων ενοτήτων, στις ενότητες 8, 9 και 10 επιχειρείται η διατύπωση εναλλακτικών σεναρίων για την αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή στην Ελλάδα των διατάξεων υπέρ των πόλεων και των ειδικών εδαφικών ενοτήτων της νέας πολιτικής συνοχής. Τέλος, στην ενότητα 10 συνοψίζονται τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας.

2. Η Θέση των ΟΤΑ στην πολιτική συνοχής 1989 – 2013

Η σημασία των πόλεων και των άλλων υπο-περιφερειακών χωρικών ενότητων για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη της ΕΕ έχει αναγνωρισθεί έγκαιρα, τόσο σε διακυβερνητικό, όσο και σε Κοινοτικό επίπεδο (European Commission 2008, Committee of the Regions 2010a και 2011). Λόγω της απουσίας σαφούς θεσμικού υπόβαθρου, η ΕΕ, μετά το 1988, ανέπτυξε μία αστική συνιστώσα στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής. Ειδικότερα, κατά την περίοδο 1989-2006 η ενίσχυση των πόλεων επιδιώχθηκε κυρίως μέσα από Κοινοτικές πρωτοβουλίες όπως ήταν τα The Urban Pilot Projects (1989-1999), το RECITE Programme, οι πρωτοβουλίες Community Initiative URBAN I and II (1994-2006) και το URBACT Programme (1994-2006). Τα ως άνω προγράμματα και πρωτοβουλίες εφαρμόστηκαν κατά τις τρεις πρώτες προγραμματικές περιόδους (1989-1993, 1994-1999, 2000-2006). Όμως, παρά την επιτυχία τους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε τη μη αυτόνομη συνέχισή τους κατά την τέταρτη προγραμματική περίοδο 2007-2013, παρά μόνον στην ενσωμάτωση της λεγόμενης ‘αστικής διάστασης’ (‘Urban approach’) στο κανονιστικό πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΕΤΑΑ 2013 α). Η νέα αυτή ρύθμιση έδινε στους ΟΤΑ τη δυνατότητα να προτείνουν και να υλοποιήσουν ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις. Όμως, στις περισσότερες χώρες της ΕΕ δεν αξιοποιήθηκε η νέα δυνατότητα (**European Commission 2008**). Σχεδόν κατά κανόνα, οι παρεμβάσεις υπέρ των ΟΤΑ και της τοπικής ανάπτυξης υλοποιούνται μέσω των τομεακών ή των περιφερειακών προγραμμάτων των κρατών μελών. Αυτή ήταν η αποκλειστική εφαρμογή στη χώρα μας, όπου παραδοσιακά οι τελικές αποφάσεις για την επιλογή των παρεμβάσεων, το ύψος της χρηματοδότησης και την επιλογή των προτεινόμενων σχεδίων τοπικής ανάπτυξης λαμβάνονται από τις εθνικές ή περιφερειακές διαχειριστικές αρχές. Μόνο λίγες χώρες όπως η Γαλλία, η Γερμανία και η Ολλανδία ενσωμάτωσαν πλήρως στα Επιχειρησιακά τους Σχέδια την ολοκληρωμένη αστική παρέμβαση (**European Commission 2010^a, ΕΕΤΑΑ 2011**).

Ένας βασικός λόγος για τη μη πλήρη ενσωμάτωση της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης στην πολιτική συνοχής 2007-2013 σχετίζεται με τις διατάξεις του Άρθρου 8 του Κανονισμού 1080/2006. Το άρθρο αυτό παροτρύνει, αλλά δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη της ΕΕ να υλοποιήσουν στρατηγικές και δράσεις ολοκληρωμένης ανάπτυξης αστικών περιοχών. Αντιθέτως, όπως θα δειχθεί κατωτέρω, οι νέοι

κανονισμοί των ΔΤ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 ενσωματώνουν υποχρεωτικά την τοπική διάσταση στα εθνικά και περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα και υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να δεσμεύσουν, εκ των προτέρων, πόρους για το σκοπό αυτό.

3. Οι ελληνικοί δήμοι στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής: εμπειρίες και προβλήματα

3.1. Το σύστημα του αναπτυξιακού σχεδιασμού στην Ελλάδα

Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός στην Ελλάδα περιλαμβάνει μια σειρά σχεδίων που εκπονούνται και υλοποιούνται σε όλα τα επίπεδα, όπως το εθνικό, το περιφερειακό και το τοπικό (Πίνακας 1). Μετά τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή της πολιτικής συνοχής, προστέθηκε ως υπερκείμενο επίπεδο αναπτυξιακού σχεδιασμού και το ευρωπαϊκό.

Συνεπώς, τα επίπεδα αναπτυξιακού σχεδιασμού στη χώρα μας συμπεριλαμβάνουν (Κότιος/Μιχαηλίδης/Σαρ/ατσης 2009): Το **ευρωπαϊκό επίπεδο**, όπως αυτό εκφράζεται μέσα από την πολιτική συνοχής, τις στρατηγικές ανάπτυξης της ΕΕ (π.χ. Στρατηγικές Λισαβόνας και Ευρώπης 2020), τις κατευθύνσεις της πολιτικής συνοχής, καθώς και των άλλων τομεακών παρεμβάσεων της ΕΕ όπως είναι η αγροτική ανάπτυξη, η έρευνα, το περιβάλλον). Το κεντρικό **εθνικό επίπεδο**, το οποίο εκπονεί την εθνική αναπτυξιακή στρατηγική, λαμβάνοντας υπόψη το υπερκείμενο ευρωπαϊκό πλαίσιο, καθώς και τα σχέδια των υποκείμενων επιπέδων, σχεδιάζοντας και υλοποιώντας τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα. Τα **περιφερειακά** επιχειρησιακά προγράμματα (ΠΕΠ), τα οποία εκπονούνται με βάση τις ευρωπαϊκές και εθνικές κατευθυντήριες γραμμές. Τα **τοπικά (δημοτικά) αναπτυξιακά** προγράμματα, τα οποία λαμβάνουν υπόψη τους το σχεδιασμό και των τριών υπερκείμενων επιπέδων. Τέλος, υπάρχουν και αναπτυξιακά προγράμματα τα οποία σχεδιάζονται για την ανάπτυξη ειδικών περιοχών (π.χ. αστικά κέντρα, ορεινές περιοχές, νησιώτικες περιοχές, αγροτικές περιοχές, περιοχές σε βιομηχανική παρακμή, μητροπολιτικές περιοχές Αθήνας και Θεσσαλονίκης κ.α.).

Παρά τη φαινομενική συσχέτιση των παραπάνω σχεδίων, από το ένα επίπεδο στο επόμενο, τα σχέδια αυτά δεν έχουν απόλυτη συνάφεια στην πράξη (Κότιος/Σαράτσης 2012, Κότιος/Κουτουλάκης 2014 α) . Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μέχρι το επίπεδο της περιφέρειας υπάρχουν δεδομένοι χρηματοδοτικοί πόροι, ενώ από το επίπεδο αυτό και κάτω οι πόροι δεν είναι δεδομένοι. Εκτός από τη διαφοροποίηση της ύπαρξης ή μη, εξασφαλισμένων πόρων ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα αναπτυξιακού σχεδιασμού, προκύπτει (κυρίως για τα τοπικά και εν γένει τα «υπο-περιφερειακά» επίπεδα) μία αδυναμία αποτελεσματικότητας και ολοκληρωμένης εφαρμογής των όποιων σχεδίων ανάπτυξης. Η αδυναμία αυτή οφείλεται πρωτίστως στην έλλειψη δεσμευτικότητας υλοποίησης των αναπτυξιακών προτάσεων των σχεδίων αυτών, ενώ, παράλληλα, δεν έχει προωθηθεί η ολοκληρωμένη συνεργασία σε πολιτικό σκέλος, ανάμεσα στο τοπικό και περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο.

Πίνακας 1: Παρουσίαση πλαισίου και επιπέδων αναπτυξιακού σχεδιασμού στην Ελλάδα

ΕΠΙΠΕΔΟ	ΕΙΔΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ/ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
Ευρωπαϊκό επίπεδο	Πολιτική Συνοχής (Κανονισμοί και Στρατηγικές Κατευθύνσεις της ΕΕ)
	Στρατηγική Λισσαβόνας, Ευρώπη 2020 (ΕΕ)
	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΕ)
Εθνικό επίπεδο	Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Σταθερότητας (περιλαμβάνει το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων)
	ΕΣΠΑ
	Τομεακά ΕΠ, ΕΠ Αγροτικής Ανάπτυξης, ΕΠ Αλιείας
	Επενδυτικός Νόμος, Νόμος Στρατηγικών Επενδύσεων
Περιφερειακό επίπεδο	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) στο πλαίσιο της Πολιτική Συνοχής

	(με βάση το ευρωπαϊκό δίκαιο)	
	Περιφερειακά Επιχειρησιακά Σχέδια (εκπονούνται από τις περιφέρειες με βάση το εθνικό δίκαιο)	
	Ετήσια Προγράμματα Δράσης	
Τοπικό και υπο-περιφερειακό επίπεδο	Τοπικά Επιχειρησιακά Προγράμματα (εκπονούνται από Δήμους με βάση το εθνικό δίκαιο)	
	Ετήσια Προγράμματα Δράσης	

Η μεταρρύθμιση του συστήματος της τοπικής αυτοδιοίκησης του 2010 (Καλλικράτης, Ν. 3852/10) επέφερε ορισμένες αλλαγές στον αναπτυξιακό σχεδιασμό των αστικών περιοχών και των πόλεων, χωρίς όμως να τις αναβαθμίζει ουσιαστικά έναντι του κεντρικού και περιφερειακού επιπέδου (Αθανασόπουλος 2010, Χρυσανθάκης 2010). Ειδικότερα, με τον νέο νόμο αναγνωρίζονται για πρώτη φορά στη χώρα μας μητροπολιτικές λειτουργίες. Έτσι, η μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής και η μητροπολιτική ενότητα Θεσσαλονίκης της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ασκούν, πλέον των αρμοδιοτήτων που έχουν όλες οι υπόλοιπες περιφέρειες, και αρμοδιότητες μητροπολιτικού χαρακτήρα, στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος και του προϋπολογισμού που καταρτίζονται από το περιφερειακό συμβούλιο. Οι λειτουργίες μητροπολιτικού χαρακτήρα αφορούν τους τομείς περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής, χωρικού σχεδιασμού και αστικών αναπλάσεων, μεταφορών και συγκοινωνιών, πολιτικής προστασίας και ασφάλειας, που υπερβαίνουν τα διοικητικά όρια δήμου.

Στο πλαίσιο της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης επιχειρείται η μετεξέλιξη του θεσμού του Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Δήμων και αναφέρεται ρητά η υποχρέωση όλων των Δήμων (325) για την εκπόνηση Πενταετούς Επιχειρησιακού Σχεδίου και των αντίστοιχων Ετήσιων Σχεδίων Δράσης αυτού. Η εμπειρία από την εφαρμογή του θεσμού των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Δήμων κατέδειξε την απαξίωση του ρόλου του και τη μικρή προστιθέμενη αξία του ως εργαλείου σχεδιασμού και προγραμματισμού της ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών

(Κότιος/Κουτουλάκης 2014 α). Κύρια χαρακτηριστικά αυτής της ανεπιτυχούς εφαρμογής του θεσμού, αποτέλεσε, μεταξύ άλλων, η έλλειψη δεσμευτικότητας υλοποίησης από τη μια, αλλά και της μη εξασφάλισης των πόρων που περιγραφόταν σε αυτό από την άλλη.

Με βάση τα παραπάνω, μπορούν να εξαχθούν τα κάτωθι συμπεράσματα:

- Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός των δήμων με τη μορφή των αναπτυξιακών σχεδίων ή προγραμμάτων έχει μικρή πρακτική αξία, δεδομένου ότι δεν είναι διασφαλισμένη η χρηματοδότησή τους.
- Η διάθεση των εθνικών πόρων για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων των δήμων είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό στη διακριτική ευχέρεια της κεντρικής διοίκησης. Λόγω της οικονομικής κρίσης οι εθνικοί πόροι, λόγω της συνεχούς μείωσης του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων, τείνουν να ελαχιστοποιηθούν.
- Τα επόμενα έτη οι δήμοι της χώρας θα δύνανται να χρηματοδοτήσουν τις επενδυτικές και αναπτυξιακές τους δράσεις, κυρίως, από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της πολιτικής συνοχής.

3.2 Τα διδάγματα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 για τους Δήμους της Ελλάδας

Από την ανάλυση των δεδομένων της περιόδου 2007-2013 προκύπτουν τα εξής βασικά συμπεράσματα για τη θέση και το ρόλο των ελληνικών δήμων στην πολιτική συνοχής (Κότιος/Κουτουλάκης 2014 α, ΕΕΤΑΑ 2013 α):

- **Περιορισμένη συμμετοχή των Δήμων στον προγραμματισμό, σχεδιασμό και υλοποίηση των Ε.Π.**

Οι δήμοι δεν συμμετείχαν άμεσα στο σχεδιασμό, προγραμματισμό και εφαρμογή της Κοινοτικής πολιτικής συνοχής της περιόδου 2007-2013. Ο σχεδιασμός υλοποιήθηκε ουσιαστικά από το ΥΠΑΑΝ, με πολύ ισχυρή συμμετοχή των δήμων, κυρίως στη φάση της αρχικής διαβούλευσης. Οι δήμοι δεν συμμετείχαν, επίσης στις Ομάδες

Σχεδιασμού και Προγραμματισμού (ΟΣΠ) των Περιφερειών, δηλ. στο σχεδιασμό των ΠΕΠ. Σημειώνεται, ότι πάνω από τα 2/3 των πόρων των ΔΤ αναλογούν στα εθνικά τομεακά προγράμματα. Κατά την περίοδο 2007-2013 δεν υπήρξαν ειδικά ολοκληρωμένα προγράμματα για τις πόλεις. Επίσης, με εξαίρεση την Αθήνα, η οποία μόλις πρόσφατα απέκτησε Ενδιάμεσο Φορέα Διαχείρισης και τα προγράμματα που διαχειρίζεται μετά το 2011 η ΕΕΤΑΑ, οι δήμοι της χώρας δεν συμμετέχουν στη διαχείριση των επιχειρησιακών προγραμμάτων.

- **Χρηματοδότηση κυρίως από τομεακά Ε.Π., αποσπασματική υλοποίηση δράσεων των τοπικών Ε.Π.**

Το σύστημα των Ελληνικών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων δεν δεσμεύει πόρους για τους δήμους, με αποτέλεσμα την αποσπασματική υλοποίηση αστικών παρεμβάσεων μέσω των τομεακών και δευτερευόντως, μέσω των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Επίσης, δεν υφίσταται άμεση διασύνδεση των πολυετών ΕΠ των ΟΤΑ με τα αντίστοιχα ΕΠ της πολιτικής συνοχής. Κατά κανόνα, οι δήμοι «κυνηγούν» τις προκηρύξεις των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων, με αποτέλεσμα να καταθέτουν προτάσεις για έργα, όχι σύμφωνα με τις ιεραρχημένες ανάγκες τους, αλλά σύμφωνα με το σχεδιασμό και την υλοποίηση των ΕΠ. Επίσης, συχνά, λόγω των όρων και προδιαγραφών των προκηρύξεων καταθέτουν προτάσεις για έργα, δυσανάλογα με τις πραγματικές απαιτήσεις τους, δηλαδή μεγαλύτερα ή μικρότερα των πραγματικών αναγκών τους. Η επιλογή των προτάσεων των δήμων από τις Διαχειριστικές Αρχές των τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων γίνεται χωρίς επαρκή ανάλυση της συνάφειάς τους με σχέδια ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης. Οι πόλεις υποβάλλουν σχέδια για χρηματοδότηση όπως όλοι οι ωφελούμενοι, χωρίς διασφάλιση της χρηματοδότησης αυτής.

- **Ανταγωνιστικές προτάσεις-αβέβαιο αποτέλεσμα-μη ανάληψη κόστους υποβολής προτάσεων**

Οι δήμοι υποβάλλουν σχέδια για ανταγωνιστική χρηματοδότηση όπως όλοι οι άλλοι ωφελούμενοι, χωρίς διασφάλιση της χρηματοδότησης αυτής. Το γεγονός αυτό αποθαρρύνει τους δήμους να διαθέσουν τους περιορισμένους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους για την ωρίμανση των έργων και την εκπόνηση των αναγκαίων μελετών.

- **Οι Δήμοι της χώρας και ειδικά οι μικροί και μεσαίοι διαθέτουν περιορισμένους πόρους και στελεχικό δυναμικό για την προετοιμασία των προτάσεων και την ωρίμανση έργων**

Λόγω του μικρού ή μεσαίου μεγέθους της συντριπτικής πλειοψηφίας των ελληνικών δήμων, δεν υπάρχουν επαρκή και ικανά στελέχη για την ωρίμανση σχεδίων προς υποβολή για χρηματοδότηση. Αυτό έχει συχνά ως αποτέλεσμα να διαθέτουν οι δήμοι τους περιορισμένους πόρους τους σε εξωτερικά γραφεία, αναλαμβάνοντας οικονομικούς κινδύνους, μιας και η έγκριση των σχεδίων αυτών δεν είναι διασφαλισμένη. Ορισμένοι μικροί δήμοι υποστηρίζονται στην προετοιμασία και υποβολή των προτάσεων, όπως και στη διαχείριση των έργων, από άλλους δήμους στο πλαίσιο διαδημοτικής συνεργασίας. Αυτό είναι σε βάρος τόσο των μικρών, όσο και των μεγάλων δήμων, μιας και προκαλείται διασπορά του ανθρώπινου δυναμικού, κόστος μετακινήσεων, συχνή απροθυμία εξυπηρέτησης των μικρών δήμων, ιεράρχηση των δραστηριοτήτων υπέρ των μεγάλων δήμων κ.α.

- **Προβλήματα οργάνωσης και συνεργασίας των δομών των δήμων και έλλειψη κατάλληλων στελεχών ακόμη και στους μεγάλους δήμους**

Καταρχάς διαπιστώνεται, ότι σε κανέναν δήμο δεν υπάρχει μία μόνον υπηρεσία που να ασχολείται με το σχεδιασμό, προγραμματισμό και υλοποίηση των πράξεων. Αντιθέτως, υπάρχει εμπλοκή πάρα πολλών υπηρεσιών όπως Τεχνικές Υπηρεσίες (αρμόδιες κατά περίπτωση), Νομική Υπηρεσία, Διεύθυνση Υποστήριξης Πολιτικών Οργάνων, Αυτοτελές Τμήμα Υποστήριξης Δημάρχου, Διεύθυνση Οικονομικής και

Ταμειακής Διαχείρισης, Τμήμα Προϋπολογισμού και Οικονομικής Πληροφόρησης, Τμήμα Λογιστηρίου, Τμήμα Προκηρύξεων και Προμηθειών, Τμήμα Ελέγχου Πιστοποίησης Δαπανών, Τμήμα Ταμείου Λοιπές Υπηρεσίες καθώς και οι αρμόδιοι αιρετοί. Δεν υπάρχει κάποιος πρότυπος ή εσωτερικός κανονισμός (άτυπος ή θεσμοθετημένος), με βάση τον οποίο να συνεργάζονται οι υπηρεσίες, ούτε διάγραμμα ροής των επιβαλλόμενων ενεργειών ανάλογα με τη φύση του έργου.

- **Πολύπλοκο, γραφειοκρατικό και χρονοβόρο πλαίσιο διαχείρισης**

Ως ιδιαίτερα γραφειοκρατική και χρονοβόρα κρίνεται η ύπαρξη πολλών ενδιάμεσων σταδίων στην υλοποίηση ενός προγράμματος (π.χ. διαγωνιστικές και οικονομικές διαδικασίες). Επίσης, καθυστερήσεις προκαλούνται από πρόσθετες διαδικασίες όπως π.χ. οι έλεγχοι και οι εγκρίσεις από άλλους φορείς (π.χ. Αποκεντρωμένη Περιφερειακή Διοίκηση, Ελεγκτικό Συνέδριο κ.α.). Οι πολλαπλοί ελεγκτικοί μηχανισμοί, έκαστος με διαφορετικές απαιτήσεις, προκαλούν πρόσθετη γραφειοκρατία, διαχειριστικό κόστος και αβεβαιότητες. Πρόβλημα προκύπτει και από την έλλειψη οδηγών ή προτυποποίησης διαδικασιών, που κατά τρόπο εύχρηστο θα αξιοποιείται από υπηρεσίες των Δήμων.

- **Οικονομικά, διοικητικά και γραφειοκρατικά εμπόδια στην ωρίμανση έργων**

Η ωρίμανση των έργων είναι καθοριστικής σημασίας για την αξιοποίηση των πόρων του ΕΣΠΑ. Η ωρίμανση όμως προϋποθέτει την ύπαρξη ανθρώπινων και οικονομικών πόρων για τη χρηματοδότηση των αναγκαίων ενεργειών (π.χ. απαλλοτριώσεων ή αγορά ακινήτων εάν χρειαστεί, εκπόνηση μελετών, έκδοση αδειών, προετοιμασία τεχνικών δελτίων, λήψη αποφάσεων κ.α.) Σε όλους τους δήμους και ιδιαίτερα στους μικρούς, διαπιστώνεται σοβαρό πρόβλημα ωρίμανσης των έργων.

Το βασικό συμπέρασμα των παραπάνων αναφορών είναι ότι από την καθιέρωση της πολιτικής συνοχής, μέχρι και σήμερα, η εφαρμογή της στην Ελλάδα είναι υπερβολικά συγκεντρωτική, αποκλείοντας τους δήμους, κατά παράβαση της αρχής της επικουρικότητας και των σύγχρονων αρχών της πολυ-επίπεδης διακυβέρνησης, από όλες τις φάσεις και διαδικασίες σχεδιασμού και εφαρμογής (Κότιος/Κουτουλάκης

2014 α, Επιτροπή των Περιφερειών 2009). Η όποια αποκέντρωση φθάνει μέχρι το περιφερειακό επίπεδο, όχι όμως τον υπο-περιφερειακό ή το τοπικό. Οι περιφέρειες κατά το σχεδιασμό των ΠΕΠ, διαβουλεύονται με τους εκπροσώπους των δήμων, πλην όμως η διαβούλευση αυτή είναι αφηρημένη και χωρίς απτά αποτελέσματα.

4. Περιγραφή του θεσμικού πλαισίου για τα Διαρθρωτικά Ταμεία της προγραμματικής περιόδου 2014-2020

Η συζήτηση για το μέλλον της πολιτικής συνοχής μετά το 2013 ξεκίνησε με τη δημοσίευση της «5ης Έκθεσης για την Πολιτική της Συνοχής» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2010 (European Commission 2010 α). Το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2014-2020 εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 19 Νοεμβρίου 2013. Το νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο διέπει τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου της Αγροτικής Ανάπτυξης εγκρίθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2013 με εξαίρεση την έγκριση του Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας, που εγκρίθηκε το 2014.

Το νομικό και θεσμικό πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020 αποτελείται από μία σειρά κειμένων, τα βασικότερα των οποίων είναι (βλ νομικά κείμενα στη βιβλιογραφία):

- Ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 (Γενικός Κανονισμός) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας.
- Ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1304/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17 Δεκεμβρίου 2013, για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

- Ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση».
- Ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1300/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με το Ταμείο Συνοχής.
- Ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).
- Ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 335/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2014 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα.
- Ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1302/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1082/2006 για τον ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ) όσον αφορά την αποσαφήνιση, την απλούστευση και τη βελτίωση της διαδικασίας ίδρυσης και λειτουργίας αυτών των ομίλων .
- Ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1299/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού ειδικών διατάξεων για την υποστήριξη του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Ο Γενικός Κανονισμός των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), αλλά και οι επιμέρους Κανονισμοί, τοποθετούν την Πολιτική Συνοχής ως σημαντικό όχημα για την επίτευξη της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» («Ε2020»). Η «Ευρώπη 2020» είναι η κοινή στρατηγική των κρατών μελών της ΕΕ, με στόχο την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, με υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής (European Commission 2010b, Committee

of the Regions 2010b). Η Πολιτική Συνοχής καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στην εκπλήρωση των όρων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» προσανατολίζοντας τις δράσεις της στις θεματικές προτεραιότητές της (Rusca 2011, Kotios/Saratsis 2011).

Τα βασικά σημεία των Κανονισμών για τα Διαρθρωτικά Ταμεία είναι (ΥΠΑΑΝ 2014):

- Συνεκτικότερος στρατηγικός προγραμματισμός
- Ενδυνάμωση του στρατηγικού προγραμματισμού, με τον καθορισμό 11 θεματικών στόχων που εξυπηρετούν την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ).
- Υιοθέτηση Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου σε επίπεδο Ένωσης, για όλα τα Ταμεία, επιδιώκοντας συνέργειες και συμπληρωματικότητες για την επίτευξη των κοινών στόχων.
- Σύναψη Εταιρικού Συμφώνου το «νέο ΕΣΠΑ 2014-2020» μεταξύ της Επιτροπής και του κάθε κράτος μέλος της, όπου θα καθορίζονται οι δεσμεύσεις των εταίρων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.
- Αυστηρό πλαίσιο επιδόσεων.
- Επικέντρωση στις επιδόσεις και την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», στη βάση οροσήμων που συνδέονται με ποσοτικούς στόχους εκροών και αποτελεσμάτων για κάθε άξονα προτεραιότητας των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ).
- Το 6% του προϋπολογισμού των σχετικών κονδυλίων θα κρατηθεί ως αποθεματικό επίδοσης, για να κατανεμηθεί, κατά την ενδιάμεση εξέταση των επιδόσεων, στα κρατών μελών, των οποίων τα Προγράμματα και οι Άξονες προτεραιότητας θα έχουν επιτύχει τους ενδιάμεσους στόχους τους (ορόσημα).
- Αποτυχία της επίτευξης των οροσήμων μπορεί να οδηγήσει σε αναστολή πληρωμών, ενώ σοβαρή υστέρηση στην επίτευξη των στόχων ενός

Προγράμματος ενδέχεται να οδηγήσει σε δημοσιοοικονομικές διορθώσεις στο τέλος της προγραμματικής περιόδου.

- Αιρεσιμότητες – προϋποθέσεις καταβολής της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης
Το κάθε κράτος μέλος της ΕΕ πρέπει να εκπληρώσει σειρά όρων (αιρεσιμότητες) προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της χρήσης των πόρων των ΔΤ και να εξασφαλιστεί η ροή της χρηματοδότησης: (α) μακρο-οικονομικές προϋποθέσεις ευθυγραμμισμένες με τα μέτρα του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, (β) εκ των προτέρων προϋποθέσεις σε συνάρτηση με διαρθρωτικές αλλαγές και στόχους του ΕΠΜ. Αδυναμία εκπλήρωσης των αιρεσιμοτήτων είναι δυνατόν να οδηγήσει σε αναστολή της χρηματοδότησης.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η νέα πολιτική συνοχής αποτελεί το κύριο επενδυτικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για την απασχόληση, την έρευνα και καινοτομία, την κλιματική αλλαγή/ ενέργεια, την εκπαίδευση, την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για το λόγο αυτό στην προγραμματική περίοδο 2014 - 2020 ζητείται στόχευση των πόρων σε συγκεκριμένους τομείς ανάπτυξης (Κότιος/Μιχαηλίδης/Σαράτσης 2011). Όσον αφορά το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερικής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), καθορίζεται σε εθνικό επίπεδο, ανάλογα με την κατηγορία περιφερειών, συγκέντρωση πόρων στην έρευνα και καινοτομία (θεματικός στόχος 1), τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (θεματικός στόχος 2), τη στήριξη των ΜΜΕ (θεματικός στόχος 3) και την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (θεματικός στόχος 4). Επίσης ο Κανονισμός ΕΤΠΑ προβλέπει κατανομή 5% των πόρων σε εθνικό επίπεδο σε ολοκληρωμένες ενέργειες για βιώσιμη αστική ανάπτυξη, οι οποίες παρουσιάζονται στην επόμενη ενότητα (ΥΠΑΑΝ 2014).

5. Θεσμοθέτηση νέων εργαλείων για την ανάπτυξη των Δήμων και άλλων ειδικών χωρικών ενοτήτων από ΔΤ

Στην εισαγωγή της παρούσας εργασίας τονίστηκε, ότι η νέα πολιτική συνοχής 2014-2020 ενσωματώνει για πρώτη φορά τον πυλώνα της εδαφικής συνοχής, ως ισότιμοι με τους πυλώνες της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής (European Parliament 2011). Για την προώθηση της ολοκληρωμένης εδαφικής – τοπικής ανάπτυξης, ο Κανονισμός Κοινών Διατάξεων και οι Κανονισμοί των ΔΤ εισάγουν δύο σύγχρονους μηχανισμούς (εργαλεία): Τοπική Ανάπτυξη με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ) και τις Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) για τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Αμφότεροι μηχανισμοί απαιτούν τη συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών δρώντων καθώς και των τοπικών κοινωνιών στην εφαρμογή των προγραμμάτων (ΕΕΤΑΑ 2013 β). Ο Κανονισμός Γενικών Διατάξεων καθιερώνει νέους μηχανισμούς και διαδικασίες για να ενθαρρύνει την ανάπτυξη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων. Αυτό επιτρέπει την εφαρμογή από έναν ωφελούμενο ενός αριθμού σχεδίων, χρηματοδοτούμενων από διαφορετικά ΔΤ, και σε ορισμένες περιπτώσεις, και από άλλα Κοινοτικά μέσα. Επίσης, υπάρχουν προβλέψεις για την ενεργό και ισότιμη συμμετοχή των τοπικών αρχών και των ειδικών εδαφικών ενοτήτων στον προγραμματισμό, εφαρμογή και παρακολούθηση των νέων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Παράλληλα, θεσμοθετούνται νέοι τρόποι δικτύωσης και συνεργασιών μεταξύ των δήμων της ΕΕ, εισάγονται νέα μέσα για την προώθηση καινοτόμων αστικών λύσεων και, τέλος, προβλέπεται η ενεργότερη συμμετοχή των δήμων στο σχεδιασμό και διαχείριση των ΔΤ. Ειδικότερα, τα βασικότερα νέα θεσμοθετημένα εργαλεία για τους δήμους είναι ΕΕΤΑΑ 2013 β, ΥΠΑΑΝ 2014):

- **Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις και Βιώσιμη αστική ανάπτυξη**

Με το άρθρο 99 της του Κανονισμού των Κοινών Διατάξεων (1303/2013), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισάγει τις Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) ως νέο μέσο για τη χρηματοδότηση είτε μιας στρατηγικής αστικής ανάπτυξης, είτε μιας άλλης εδαφικής στρατηγικής. Έτσι, παρέχει στις πόλεις και σε άλλες χωρικές οντότητες την ευκαιρία να εφαρμόσουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με τη λήψη χρηματοδότησης από περισσότερους από έναν άξονα προτεραιότητας, ενός ή

περισσότερων επιχειρησιακών προγραμμάτων. Η περιοχή αναφοράς με την κατάλληλη χωρική κλίμακα θα μπορούσε να είναι πόλεις, περιοχές μιας πόλης, μητροπολιτικές περιοχές, αγροτικές περιοχές ή «λειτουργικές» περιοχές. Η διαχείριση και η εφαρμογή μπορεί να μεταβιβαστεί σε ενδιάμεσους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών αρχών, των φορέων περιφερειακής ανάπτυξης ή μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Το άρθρο 7 του Κανονισμού του ΕΤΠΑ (1301/2010), προβλέπει την υποστήριξη της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης με έναν πιο ολοκληρωμένο τρόπο. Τα κράτη μέλη οφείλουν να εισάγουν σε κάθε Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης έναν κατάλογο πόλεων, επιλέξιμων για την εφαρμογή των ολοκληρωμένων αστικών δράσεων. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διαθέσουν τουλάχιστον 5% των πόρων του ΕΤΠΑ για Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ), με τη διαχείριση τους να μεταβιβάζεται στις πόλεις. Αυτές οι ολοκληρωμένες δράσεις πρέπει να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικές και κοινωνικές προκλήσεις που επηρεάζουν τις αστικές περιοχές. Μέσα σε μια ΟΧΕ, ορισμένες συστατικές παρεμβάσεις μπορούν να υλοποιηθούν και εφαρμοστούν μέσω της «τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ)», συνδυάζοντας με τον τρόπο αυτό και τις δύο προσεγγίσεις. Το ΕΚΤ (Κανονισμός 1304/2010) μπορεί να υποστηρίξει ΟΧΕ, συμπληρώνοντας το ΕΤΠΑ και τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη (ΒΑΑ) των πόλεων που παρατίθενται στο Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (άρθρο 12 του ΕΚΤ). Το ΕΚΤ μπορεί επίσης να υποστηρίξει την «τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων» (ΤΑΠΤΟΚ), τοπικές πρωτοβουλίες για την απασχόληση, την εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη καθώς επίσης και τα εδαφικά σύμφωνα.

- **Καινοτόμες δράσεις με Πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στον τομέα της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης**

Το άρθρο 9 του ΕΤΠΑ και το άρθρο 84 των των Κοινών Διατάξεων εισάγουν καινοτόμες δράσεις ως νέο όργανο για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Αυτές οι καινοτόμες δράσεις περιλαμβάνουν μελέτες και πιλοτικά προγράμματα προκειμένου να προσδιοριστούν ή να εξεταστούν νέες λύσεις και πειραματικές προσεγγίσεις στον

τομέα της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης. Οι καινοτόμες αυτές δράσεις πρέπει να είναι σχετικές στο επίπεδο της Ένωσης. Θα υλοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω πανευρωπαϊκού διαγωνισμού. Ένα μέγιστο 0.2% των πόρων του ΕΤΠΑ που προορίζονται για επενδύσεις στην «Ανάπτυξη και την Απασχόληση», θα κατευθυνθούν σε καινοτόμες δράσεις.

- **Πλατφόρμα Αστικής Ανάπτυξης**

Το άρθρο 8 του ΕΤΠΑ και το άρθρο 14b των προτάσεων των Κοινών Διατάξεων προβλέπουν την εγκατάσταση/ λειτουργία, από την Επιτροπή, μιας πλατφόρμας αστικής ανάπτυξης προκειμένου να προωθηθεί η ενίσχυση των ικανοτήτων και η δικτύωση μεταξύ των πόλεων και η ανταλλαγή εμπειριών όσον αφορά τις αστικές πολιτικές στο επίπεδο της Ένωσης. Μέσω διασκέψεων, ανταλλαγή καλών πρακτικών, ομάδων εργασίας για συγκεκριμένα αστικά ζητήματα κ.λ.π. θα δημιουργηθεί μια πλατφόρμα άμεσου διαλόγου μεταξύ των πόλεων στοχεύοντας έτσι στη βελτίωση της πρακτικής εφαρμογής της αστικής διάστασης. Η ομάδα αναφοράς πρέπει να περιλαμβάνει τις πόλεις, οι οποίες διαχειρίζονται και εφαρμόζουν ΟΧΕ ή καινοτόμες αστικές δράσεις. Κάθε κράτος μέλος δεν μπορεί να υπερβεί τον αριθμό 20 πόλεων. Αυτές οι πόλεις πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στη λίστα του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης.

- **Τοπική Ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων**

Η «τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων» είναι άλλο ένα νέο εργαλείο που στοχεύει στην προώθηση μιας τοπικής στρατηγικής ανάπτυξης μέσω ενός ολοκληρωμένου και πολύ-τομιακού σχεδίου (κανονισμός Κοινών Διατάξεων , άρθρα 28-31). Με βάση την εμπειρία του LEADER, εστιάζει σε συγκεκριμένες υπο-περιφερειακές περιοχές και μπορεί να υποστηριχθεί και από τα 5 Ταμεία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΤΣ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ). Είναι μια σημαντική πρόβλεψη που δύναται να ενθαρρύνει την «από κάτω προς τα επάνω» συμμετοχή τοπικών φορέων ανάπτυξης

(ομάδες τοπικής δράσης). Με την εξουσιοδότηση ανάθεσης σχεδιασμού και εφαρμογής ενός ολοκληρωμένου σχεδίου από μια τοπική συνεργασία δημόσιων, ιδιωτικών και κοινωνικών φορέων, το εργαλείο αυτό μπορεί να αυξήσει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του στόχου της «εδαφικής συνοχής» και της τοπικής ανάπτυξης. Τα κράτη μέλη καθορίζουν τους στόχους και τις προτεραιότητες της προσέγγισης της «τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων», καθώς και πως σκοπεύουν να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που δημιουργούνται από την εφαρμογή ενός τέτοιου εργαλείου. Επίσης, τα κράτη μέλη προσδιορίζουν την τυπολογία των εδαφικών περιοχών για την εφαρμογή της νέας στρατηγικής. Αυτές οι πληροφορίες ενσωματώνονται στο Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης, που υπογράφεται μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και εκάστου κράτους μέλους της ΕΕ. Η συνέπεια και ο συντονισμός των ταμείων του Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου θα εξασφαλιστούν μέσω συντονισμένης ανάπτυξης των ικανοτήτων, πρόσκλησης υποβολής προτάσεων, επιλογής προγράμματος, έγκρισης, χρηματοδότησης και ελέγχου της εφαρμογής της στρατηγικής. Το άρθρο 29, 3 προβλέπει ότι «Οι τοπικές αναπτυξιακές στρατηγικές θα επιλέγονται από μια επιτροπή που θα συνίσταται για αυτόν το λόγο από τις αρμόδιες διευθύνουσες αρχές των προγραμμάτων».

Τα «εργαλεία» της νέας προγραμματικής περιόδου 2014- 2020

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του κανονισμού των Κοινών Διατάξεων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προετοιμάσουν ένα Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης στα πλαίσια διαλόγου με την Επιτροπή το οποίο και θα πρέπει να διαβιβαστεί στην Επιτροπή μέσα σε 3 μήνες από την υιοθέτηση του Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου. Το Σύμφωνο Συνεργασίας θα διαμορφωθεί σε συνεργασία με τις αρμόδιες περιφερειακές, τοπικές, αστικές και άλλες δημόσιες αρχές, οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους και οργανισμούς που αντιπροσωπεύουν την κοινωνία των πολιτών. Άλλα στοιχεία σχετικά με την εδαφική συνοχή και την αστική ανάπτυξη, που θα περιληφθούν στο Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης, είναι:

- Ο καθορισμός των βασικών τομέων προτεραιότητας για συνεργασία.
- Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την εδαφική ανάπτυξη που θα καθορίζει «...τους μηχανισμούς σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο...» και «...τις ρυθμίσεις που εξασφαλίζουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στη χρήση των Ταμείων του ΚΣΠ για την εδαφική ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών, παράκτιων και περιοχών αλιείας...».

- Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην αντιμετώπιση της φτώχειας, της διάκρισης ή του αποκλεισμού στις περισσότερες επηρεασθείσες γεωγραφικές περιοχές.

Το άρθρο 87 του κανονισμού των Κοινών Διατάξεων, ρυθμίζει το περιεχόμενο και την εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Σύμφωνα με αυτό, «ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα πρέπει να αποτελείται από άξονες προτεραιότητας. Ένας άξονας προτεραιότητας θα πρέπει να αφορά ένα Ταμείο για μια κατηγορία περιοχής και να αντιστοιχεί σε ένα θεματικό αντικείμενο και να περιλαμβάνει μια ή περισσότερες επενδυτικές προτεραιότητες εκείνου του θεματικού στόχου...». Οι επενδυτικές προτεραιότητες θα αντιστοιχούν με συγκεκριμένους στόχους. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα επίσης καθορίζει:

- Τους μηχανισμούς για το συντονισμό των διαφορετικών πόρων που χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση των ολοκληρωμένων εδαφικών σχεδίων.
- Μια σχεδιασμένη ολοκληρωμένη προσέγγιση εδαφικής ανάπτυξης.
- Τον κατάλογο των πόλεων όπου θα εφαρμοστούν οι ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.
- Την ενδεικτική ετήσια κατανομή της υποστήριξης του ΕΤΠΑ για αυτές τις δράσεις, συμπεριλαμβανομένων των πόρων που μεταβιβάζονται στις πόλεις για διαχείριση.
- Την ενδεικτική ετήσια κατανομή της υποστήριξης του ΕΚΤ για τις ολοκληρωμένες δράσεις.
- Τις περιοχές στις οποίες θα εφαρμοστεί η ανάπτυξη με βάση την τοπική κοινωνία.

6. Οι κατευθύνσεις και στόχοι αξιοποίησης των νέων εργαλείων τοπικής ανάπτυξης στο ελληνικό ΕΣΠΑ 2014-2020

Στις 17 Απριλίου 2014 υποβλήθηκε επίσημα από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το νέο **Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020 (ΥΠΑΑΝ 2014)**. Σύμφωνα με την αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ 2014-2020 οι πόροι των νέων ΔΤ (Κοινοτική συνδρομή

ύψους 19,431 δις Ευρώ) κατανέμονται σε τέσσερα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΤΕΠ), δηλαδή ΕΠ εθνικής εμβέλειας και σε 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), δηλαδή ένα για κάθε Περιφέρεια. Τα ΤΕΠ είναι (ΥΠΑΑΝ 2014):

- «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»
- «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»
- «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»
- «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»
- «Αγροτική Ανάπτυξη»
- «Αλιεία»

Κατά την εξειδίκευση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, λαμβάνεται μέριμνα, υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας ΕΣΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, ως Εθνικής Αρχής Συντονισμού, προκειμένου συγκεκριμένες κατηγορίες δράσεων και σημαντικοί πόροι να έχουν ως δικαιούχους τους δήμους της χώρας.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020, αναγνωρίζεται η ανάγκη αξιοποίησης των νέων εργαλείων χωρικής ανάπτυξης, προκειμένου να ενισχυθεί η εδαφική συνοχή στον ελλαδικό χώρο (ΥΠΑΑΝ 2014). Ως στρατηγικοί στόχοι ορίζονται επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων, με κινητήρες την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα. Για την επίτευξη της ολοκληρωμένης χωρικής (τοπικής ή υπερτοπικής) ανάπτυξης αποφασίστηκε στην Ελλάδα η εφαρμογή των κάτωθι εργαλείων, σύμφωνα με τις προτάσεις της Επιτροπής και με τα όσα προβλέπουν οι κανονισμοί των ΔΤ (ΥΠΑΑΝ 2014):

- Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
- Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση
- Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη

Η στρατηγική ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης με τη βοήθεια των παραπάνω εργαλείων εστιάζει στην αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των επί μέρους περιοχών της χώρας, καθώς και στην ενεργοποίηση των τοπικών παραγωγικών δυνάμεων για την τοπική παραγωγική ανασυγκρότηση, σύμφωνα με την θεμελιώδη αρχή της αειφόρου ανάπτυξης. Τα σχέδια ολοκληρωμένης ανάπτυξης ενσωματώνουν τους θεματικούς στόχους και τις επενδυτικές προτεραιότητες των νέων κανονισμών για τα ΔΤ και μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα ταμεία ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ, ΕΚΤ και ΕΤΠΑ.

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014-2020 (ΥΠΑΑΝ 2014), οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις θα εφαρμοστούν σε συγκεκριμένους τύπους χωρικών ενοτήτων, που θα προσδιορίσουν οι 13 Περιφέρειες της χώρας μας. Οι ενότητες αυτές μπορεί να βρίσκονται στο εσωτερικό μιας περιφέρειας, μπορεί όμως να είναι και διαπεριφερειακές περιοχές. Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) των 13 περιφερειών επιλέγουν τα εργαλεία με τα οποία θα υλοποιήσουν τη στρατηγική τους και ορίζουν τους τύπους χωρικών ενοτήτων, τα κριτήρια επιλογής τους, το αναγκαίο ελάχιστο περιεχόμενο των τοπικών σχεδίων και τα κριτήρια αξιολόγησης τους, τους Θεματικούς Στόχους, Επενδυτικές Προτεραιότητες και τύπους δράσεων που θα καλύπτονται από τη στρατηγική ανά εργαλείο, κ.α.

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014-2020 για την Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων συστήνεται η εφαρμογή της στον αγροτικό και αστικό χώρο. Στο αγροτικό χώρο για την ενίσχυση του παραγωγικού συστήματος και την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ στο αστικό για την αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, στην καταπολέμηση των ανισοτήτων, της αστικής φτώχειας και του αποκλεισμού. Επίσης, προτείνεται η εφαρμογή του παραπάνω εργαλείου σε περιαστικές περιοχές, για την καλύτερη σύνδεση αστικού κέντρου και περιμετρικού αγροτικού χώρου.

Το εργαλείο των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) προτείνεται να εφαρμοστεί σε υπο-περιφερειακές ή δια-περιφερειακές περιοχές, με στόχο την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, ώστε να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις σε απασχόληση, κοινωνικής συνοχή και διατήρηση των πόρων, καθώς και παραγωγική ανασύνταξη στις ζώνες εκτεταμένης

αποδιάρθρωσης των τοπικών ή περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων, αλλά και εξισορρόπηση των ενδο-περιφερειακών ανισοτήτων και της μονοκεντρικότητας του ελληνικού οικονομικού και κοινωνικού χώρου.

Τέλος, για την αντιμετώπιση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές, καθώς και για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης (Kotios/Saratsis/galanos 2012) προτείνεται από το ΕΣΠΑ 2014-2020 η εφαρμογή του εργαλείου της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης.

7. Η αξιοποίηση των νέων εργαλείων ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης στα νέα ΕΠ των ελληνικών περιφερειών: Η περίπτωση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης

Όλα τα ΠΕΠ των 13 ελληνικών περιφερειών, τα οποία έχουν εκπονηθεί και κατατεθεί για έγκριση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προβλέπουν την αξιοποίηση των νέων χωρικών εργαλείων, σύμφωνα με τους Κανονισμούς της νέας πολιτικής συνοχής και τις κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ 2014-2020 (www.espa.gr). Παρακάτω γίνεται σύντομη αναφορά στην αξιοποίηση αυτή στο πλαίσιο του ΠΕΠ 2014-2020 της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (ΠΑΜΘ 2014).

Συγκεκριμένα, το ΠΕΠ της ΠΑΜΘ προβλέπει την αξιοποίηση και των 3 εργαλείων χωρικής ανάπτυξης (ΠΑΜΘ 2014).

Πρώτον, το εργαλείο της Τοπικής ανάπτυξης με την πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ), προβλέπεται να εφαρμοστεί σε ορεινές και παράκτιες περιοχές με τη χρηματοδότηση από το ΕΠ «Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 - 2020». Οι ορεινές περιοχές της ΠΑΜΘ, οι οποίες καλύπτουν το 42,5% της συνολικής έκτασης, με 11,2% του συνολικού πληθυσμού της, αντιμετωπίζουν σοβαρά δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, που σε μεγάλο βαθμό οφείλονται στα φυσικά μειονεκτήματά τους, στην έλλειψη εναλλακτικών μορφών απασχόλησης και στην ανεπάρκεια των υποδομών τους. Βασικοί στόχοι των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στις ορεινές περιοχές μέσω ΤΑΠΤΟΚ είναι η προστασία, βελτίωση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος, η ενίσχυση της τοπικής οικονομικής βάσης, η βελτίωση των

υποδομών και της ποιότητας ζωής των κατοίκων, η ενίσχυση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού, και η διακρατική – διασυνοριακή συνεργασία. Λόγω των περιορισμένων πόρων σε σχέση με τις ανάγκες, οι παρεμβάσεις στον ορεινό χώρο θα επικεντρωθούν σε μικρότερες περιοχές, με τα μεγαλύτερα προβλήματα. Όσον αφορά στις παράκτιες περιοχές της ΠΑΜΘ, η επιλογή τους βασίζεται στην ιδιαίτερη περιβαλλοντική, πολιτιστική, δημογραφική και οικονομική τους αξία. Ο παράκτιος χώρος της ΠΑΜΘ καλύπτει το 20,6% της συνολικής έκτασης της ΠΑΜΘ, ενώ σ' αυτή κατοικεί το 35,0% του συνολικού πληθυσμού της. Στόχος των παρεμβάσεων στον χώρο αυτόν είναι, κυρίως, η προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος, η ενίσχυση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας της περιοχής, η βελτίωση των υποδομών και της ποιότητας ζωής των κατοίκων, κ.α. Για τον ακριβή προσδιορισμό και την επιλογή των περιοχών εφαρμογής ΤΑΠΤΟΚ θα εφαρμοστούν δημογραφικά, οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά/δημογραφικά κριτήρια.

Η χρηματοδότηση από το ΠΕΠ των ΤΑΠΤΟΚ στις ορεινές και παράκτιες περιοχές θα βασιστούν στις ενιαίες Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης που θα υποβάλουν Τοπικές Ομάδες Δράσης (ΤΟΔ) και θα επιλεγούν μέσα από μια ανταγωνιστική διαδικασία. Στα κριτήρια επιλογής των προτεινόμενων σχεδίων συμπεριλαμβάνονται η καταλληλότητα της τοπικής στρατηγικής, η συμβολή της στην επίτευξη αποτελεσμάτων, η διαχειριστική ικανότητα και η τεχνική ετοιμότητα των ΤΟΔ.

Δεύτερον το εργαλείο της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ). Στις αστικές περιοχές της, η ΠΑΜΘ προτίθεται να εφαρμόσει έναν περιορισμένο αριθμό (1-2) ΒΑΑ, αναλόγως των διαθέσιμων πόρων. Η ΠΑΜΘ χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη 5 κεντρικών αστικών κέντρων, αλλά και από την ύπαρξη αλληλεξαρτώμενων αστικών συμπλεγμάτων όπως Καβάλας – Δράμας, Ξάνθης-Κομοτηνής-Αλεξανδρούπολης, και Αλεξανδρούπολης – Διδυμότειχου – Ορεστιάδας. Σε προβληματικές περιοχές των παραπάνω αστικών συμπλεγμάτων θα εφαρμοστούν ΒΑΑ με στόχο την αντιστροφή της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης, την αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, την προώθηση εφαρμογών καινοτομίας και ΤΠΕ στο αστικό περιβάλλον, την προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, κ.α. Η χρηματοδότηση των ενιαίων Ολοκληρωμένων Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης θα πραγματοποιηθεί από πόρους του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ. Οι τοπικές

αστικές αρχές θα υποβάλλουν τις προτεινόμενες στρατηγικές τους, στο πλαίσιο μιας ανταγωνιστικής διαδικασίας.

Τρίτον, η ΠΑΜΘ προτίθεται να αξιοποιήσει και το εργαλείο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ).

Ειδικότερα, ένα σχέδιο ΟΧΕ αφορά στους Ρομά της περιοχής (περ. 13.000), οι οποίοι συνιστούν μια ευπαθή ομάδα του τοπικού πληθυσμού, με ιδιαίτερα οξυμένα προβλήματα διακρίσεων, κοινωνικού αποκλεισμού, μειωμένης πρόσβασης σε υπηρεσίες και υποβαθμισμένης ποιότητας ζωής. Μέσω της ΟΧΕ υπέρ των Ρομά θα επιδιωχθεί η χρηματοδότηση έργων και δράσεων όπως η στέγαση και οι βασικές υποδομές, η απασχόληση και η επαγγελματική κατάρτιση, η υγεία και η κοινωνική φροντίδα, η ανάπτυξη κοινωνικού διαλόγου και η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

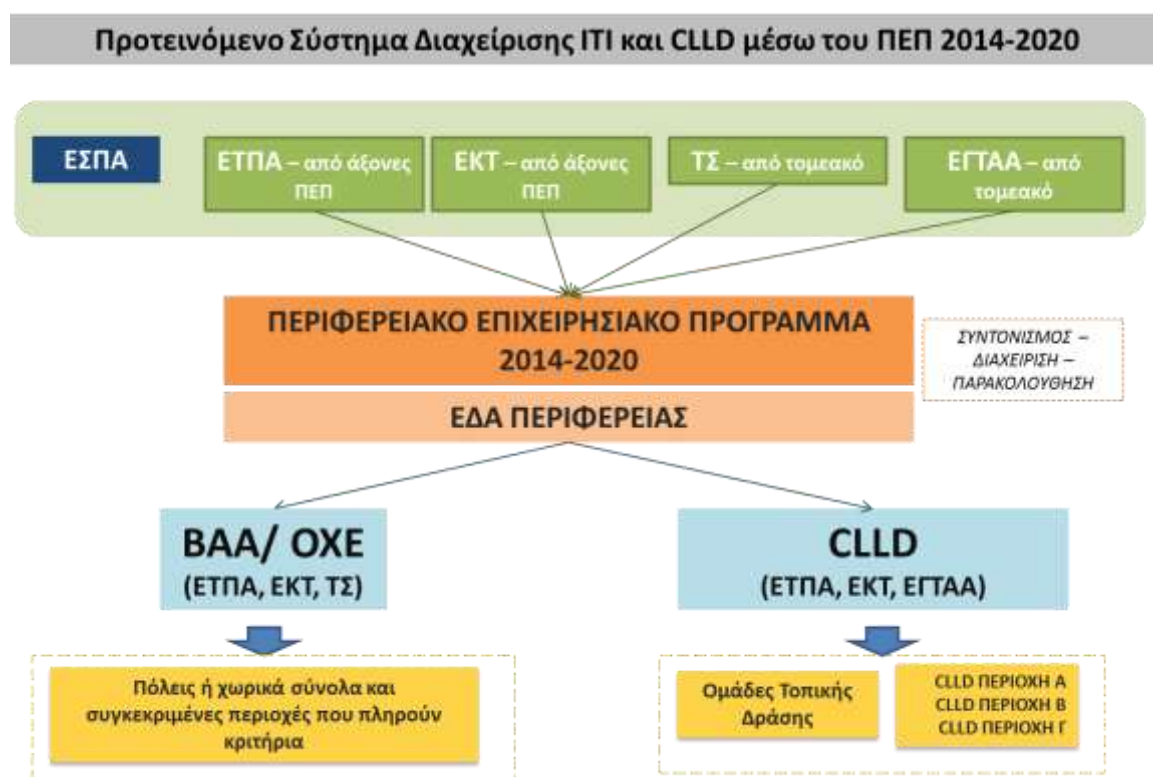
Μία άλλη κατηγορία ΟΧΕ (έως 2 σχέδια) αναφέρεται στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη περιοχών που συγκροτούν δίκτυο πολιτιστικών – φυσικών πόρων, με απώτερο στόχο την τουριστική τους αξιοποίηση. Οι περιοχές με δυνατότητες οικο-πολιτιστικής τουριστικής ανάπτυξης, για εφαρμογή ΟΧΕ, είναι αυτές εντάσσονται στο δίκτυο υγροβιοτόπων και αρχαιολογικών χώρων και στο παράκτιο μέτωπο. Μέσω της ΟΧΕ θα μπορούσαν να αναδειχθούν και προωθηθούν υπο-δίκτυα όπως η «γη του κρασιού και της αμπέλου», η «γη του μεταξιού», η «γη του μαρμάρου», το «λίκνο της φιλοσοφίας», κ.α.

Τα σχέδια ΟΧΕ θα χρηματοδοτηθούν από το ΠΕΠ, ενώ τη διαχείρισή τους θα την έχει η Διαχειριστική Αρχή της ΠΑΜΘ.

8. Η διαδικασία αξιοποίησης των νέων εργαλείων χωρικής ανάπτυξης από τους ΟΤΑ

Όπως αναφέρεται παραπάνω, οι δήμοι δύνανται να αξιοποιήσουν τα νέα εργαλεία των ΔΤ για την τοπική και χωρική ανάπτυξη. Σύμφωνα με την αρχιτεκτονική του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020 και των ΠΕΠ, οι 13 Περιφέρειες ορίζουν τις συγκεκριμένες στρατηγικές τους ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης και τους συγκεκριμένους

τύπους χωρικών ενότητων (π.χ. αγροτικές, ορεινές, απομονωμένες περιοχές, υποβαθμισμένες αστικές περιοχές, περιοχές με δημογραφικά προβλήματα κ.α.). Τα Περιφερειακά ΕΠ επιλέγουν τα εργαλεία με τα οποία θα υλοποιήσουν τη στρατηγική τους (Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων, Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη, Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση) και ορίζουν αντιστοίχως τους τύπους χωρικών ενότητων κ.λπ (ΥΠΑΑΝ 2014). Τα τομεακά (εθνικής εμβέλειας) ΕΠ ορίζουν τους ειδικούς στόχους, τους τύπους δράσεων και τις Επενδυτικές Προτεραιότητες κατά Θεματικό Στόχο στους Άξονες Προτεραιότητας τους καθώς και τους πόρους των ΕΔΕΤ που στηρίζουν, ενιαία, την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στις Περιφέρειες, συνεργώντας με τα, ενιαία, εργαλεία που ορίζονται στα ΠΕΠ, στις χωρικές ενότητες που επιλέγονται. Ειδικός Οδηγός για την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη θα εξειδικεύσει τις κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ ανά εργαλείο, σε επίπεδο Επιχειρησιακού Προγράμματος. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται μια τυπική αρχιτεκτονική του συστήματος διαχείρισης των νέων χωρικών εργαλείων.

Για την εφαρμογή του εργαλείου των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (Integrated Territorial Investments) απαιτούνται:

- Ορισμός της ειδικής περιοχής εφαρμογής ΙΤΙ (υπο-περιφερειακή, διαπεριφερειακή)
- Σχεδιασμός μιας ολοκληρωμένης, διατομεακής εδαφικής στρατηγικής
- Δέσμη (πακέτο) δράσεων για εφαρμογή στρατηγικής («σκληρές» και «μαλακές» δράσεις)
- Επιλογή Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΤΣ, συνδρομή ΕΤΠΑ των ΠΕΠ και ΕΠ, καθώς και του ΕΠ ΕΚΤ και ΕΠ ΤΣ)
- Τα CLLD μπορούν να είναι μέσο επίτευξης της στρατηγικής ΙΤΙ
- Δημιουργία συστήματος διακυβέρνησης για τη διαχείριση της εδαφικής στρατηγικής (π.χ. Διαχειριστική Αρχή του ΕΠ ή ενδιάμεσος φορέας με συμμετοχή τοπικών, περιφερειακών αρχών και ΜΚΟ)

Αντιστοίχως, για την εφαρμογή του εργαλείου της Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία των Τοπικών (CLLD -Community-Led Local Development) απαιτούνται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις με έμφαση στη (ΕΕΤΑΑ 2013 β):

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ
- Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων
- Προώθηση βιώσιμων μεταφορών και άρση εμποδίων στις υποδομές δικτύων
- Προώθηση της απασχόλησης & υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού
- Μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας (ειδικά στις αστικές περιοχές)
- Επένδυση στην εκπαίδευση, απόκτηση δεξιοτήτων και δια βίου μάθηση

- Βελτίωση της πρόσβασης σε ΤΠΕ, της χρήσης και ποιότητάς τους
- Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης (ειδικά στις αγροτικές περιοχές)

9. Προϋποθέσεις αξιοποίησης των νέων εργαλείων της πολιτικής συνοχής από τους Δήμους της Ελλάδας

9.1 Βελτίωση του εσωτερικού περιβάλλοντος και των ικανοτήτων σχεδιασμού και διαχείρισης προγραμμάτων των δήμων

Λόγω της οικονομικής κρίσης και της δραστηκής μείωσης των εθνικών πόρων για τη χρηματοδότηση των λειτουργικών, κοινωνικών και επενδυτικών αναγκών των δήμων (Κότιος 2011, Capital Cities of EU 2010, Council of European Municipalities and Cities 2009, ESPON 2009) οι πόροι του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020 φαίνεται πως στο ορατό μέλλον θα είναι η βασική πηγή χρηματοδότησης των κοινωνικών προγραμμάτων και των επενδυτικών σχεδίων των δήμων. Συγχρόνως, στην παρούσα φάση οι δήμοι της χώρας αντιμετωπίζουν μια σειρά από προκλήσεις, αλλά και ευκαιρίες όπως (Κότιος/Κουτουλάκης 2014 β):

- Η νέα δημοτική 5ετής δημορχιακή περίοδος (2014-2019), η έναρξη της νέας γενιάς επιχειρησιακών προγραμμάτων των ΟΤΑ (2015-2019), η οποία συμπίπτει με την έναρξη της εφαρμογής των νέων ΕΠ της πολιτικής συνοχής 2014-2020. Το ζητούμενο είναι τα νέα ΕΠ των δήμων να εναρμονιστούν με τα ΕΠ του νέου ΕΣΠΑ.
- Οι αυξημένες απαιτήσεις από τους Δήμους για άσκηση πολιτικών «κρίσης» (π.χ. στήριξη απασχόλησης, κοινωνική μέριμνα, πρόνοια, στήριξη ευάλωτων ατόμων και κοινωνικών ομάδων, δημιουργία φιλικού περιβάλλοντος για πολίτες και επιχειρήσεις κ.α.). Με δεδομένο ότι οι δήμοι είναι οι βασικοί δικαιούχοι των επενδυτικών προτεραιοτήτων του νέου ΕΣΠΑ, καλούνται να εκπονήσουν τις κατάλληλες τοπικές κοινωνικές πολιτικές και δράσεις, ώστε να είναι σε θέση να απορροφήσουν αποτελεσματικά τους σχετικούς πόρους.
- Η προσαρμογή των δομών και πολιτικών των δήμων στις νέες αρχές, τους κανόνες, τους όρους, τις προϋποθέσεις και κατευθύνσεις της νέας πολιτικής συνοχής και η εκπόνηση τοπικής στρατηγικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη, ώστε να αξιοποιηθούν τα νέα χωρικά εργαλεία (π.χ. τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων, ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις και βιώσιμη αστική ανάπτυξη). Σημειώνεται, ότι λόγω της

οικονομικής δυσπραγίας, η διεκδίκηση των πόρων των ΔΤ θα είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική. Οι δήμοι καλούνται να απαντήσουν στις επιχειρησιακές προκλήσεις και να απαντήσουν με σαφήνεια για το ποιος προγραμματίζει, πως προγραμματίζει, πως εμπλέκει άλλους στο σχεδιασμό, πως συνεργάζεται με άλλες δομές όπως Περιφέρειες, Υπουργεία, ΔΑ και ΕΦΔ, κ.α.).

- Οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται από την εξυγίανση των ΟΤΑ, από τις νέες διαρθρωτικές αλλαγές, από τις νέες μεταρρυθμίσεις όπως η συνολική διοικητική μεταρρύθμιση, η προώθηση των μεταρρυθμίσεων των ΟΤΑ μέσω της εφαρμογής του Οδικού Χάρτη και της Β΄ φάσης του προγράμματος «Καλλικράτης», κ.α.
- Η πρόκληση της βελτίωσης της «αγωγιμότητας» των πόρων: το ανταγωνιστικό πλαίσιο δημιουργεί και συνθήκες ανταγωνισμού στη διεκδίκηση πόρων (ωρίμανση διαδικασιών/ δομών/ προσωπικού).

Ενόψει του νέου ΕΣΠΑ και με αφορμή τις παραπάνω ευκαιρίες και προκλήσεις, οι δήμοι καλούνται να βελτιώσουν τις δομές διαχείρισης συγχρηματοδοτούμενων πράξεων και να προβούν (Κότιος/Κουτουλάκης 2014 α):

- Στη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.
- Στη βελτίωση των διαδικασιών διαβούλευσης και δημοσιότητας.
- Στην προτυποποίηση διαδικασιών και δημιουργία κανονισμού και διαγράμματος ροής των επιβαλλόμενων ενεργειών, ανάλογα με τη φύση του έργου.
- Στην κάλυψη των αναγκών στελέχωσης των σχετικών δομών.
- Στη βελτίωση της διαδημοτικής συνεργασίας και για την από κοινού αξιοποίηση των προγραμμάτων, ειδικά των χωρικών.
- Στην ενημέρωση και κατάρτιση των στελεχών τους για τις ευκαιρίες του νέου ΕΣΠΑ και για τις νέες διαδικασίες.

Επίσης, θα πρέπει να υπάρξει συστηματική υποστήριξη των δήμων στο σχεδιασμό και προγραμματισμό (Κότιος/Κουτουλάκης 2014 β). Με βάση την

αποκτηθείσα εμπειρία, αλλά και λόγω των νέων δεδομένων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 σε συνδυασμό με τα προβλήματα στελέχωσης και κατάρτισης των υπηρεσιών και τμημάτων αναπτυξιακού σχεδιασμού και προγραμματισμού, κρίνεται αναγκαία η υποστήριξη των φορέων του αναπτυξιακού προγραμματισμού και ειδικότερα των Υπηρεσιών Αναπτυξιακού Προγραμματισμού των ΟΤΑ, μέσω της εκπόνησης του αναγκαίου επιτελικού έργου (προτύπων, προδιαγραφών, οδηγιών, συστημάτων κλπ.) και της εφαρμογής του μέσω της δικτύωσης του ανθρώπινου δυναμικού τους, της συμβουλευτικής υποστήριξής του (με κεντρικό help desk και επί τόπου υποστήριξη), της ενημέρωσης και της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού με ευαισθητοποίηση, σεμινάρια, τηλεκατάρτιση, εκπαίδευση στα πλαίσια της εργασίας (on the job training), εκπαιδευτικές επισκέψεις, της προμήθειας του σχετικού λογισμικού και εξοπλισμού, της παρακολούθησης και του συντονισμού της εφαρμογής του Προγράμματος. Ειδικότερα, απαιτείται η δημιουργία οργάνου συλλογικής υποστήριξης στο ΥΠΑΑΝ για ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών του ΥΠΑΑΝ (π.χ. ΕΥΣΣΑΑΠ, ΕΥΣ, ΓΓ Επενδύσεων και Ανάπτυξης) με τις Διευθύνσεις Προγραμματισμού των Περιφερειών και των Δήμων. Δημιουργία Help Desk στο ΥΠΑΑΝ για τις Περιφέρειες και τους Δήμους.

Η «Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση», η «Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων» και η «Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη» είναι 3 από τα βασικότερα «χωρικά» εργαλεία που αφορούν και Δήμους, ενόψει 2014-2020. Το ερώτημα είναι κατά πόσο οι δήμοι είναι εξοικειωμένοι με το περιεχόμενο και τα οφέλη των εργαλείων αυτών. Όπως φαίνεται και από το παρακάτω διάγραμμα, τα εν λόγω εργαλεία προσφέρουν τη δυνατότητα προώθησης της ολοκληρωμένης, πολύ-ταμειακής, πολυ-τομιακής τοπικής ανάπτυξης, στη βάση της δημιουργίας τοπικών σχημάτων συνεργασίας.

Η αξιοποίηση των νέων εργαλείων προϋποθέτει τα εξής στάδια προετοιμασίας:

Στάδιο 1: Προσδιορισμός της χωρική ενότητας παρέμβασης

- Οι χωρικοί τύποι ορίζονται λειτουργικά (Functional areas) και όχι δικαιοδοτικά
- Υπο-περιφερειακές, κατά βάση αγροτικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις
- Αστικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις
- Περιοχές όπου η σύνδεση αστικού κέντρου και περιμετρικού αγροτικού χώρου είναι ιδιαίτερα σημαντική ή προβληματική
- Περιοχές με μόνιμα μειονεκτήματα

Στάδιο 2: Συγκρότηση των Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ)

- Στην ΟΤΔ συμμετέχουν τοπικοί εκπρόσωποι του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (π.χ. ΟΤΑ, δημόσιες και δημοτικές επιχειρήσεις και οργανισμοί,

επιχειρηματίες και ενώσεις αυτών, αγροτικοί συνεταιρισμοί, ομάδες πολιτών, σύλλογοι, κ.α.)

- Ο ιδιωτικός τομέας και η κοινωνία των πολιτών θα πρέπει να συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων (άρα και στην εταιρική σύμπραξη) με τουλάχιστον 50%
- Κανένας από τους εταίρους δεν μπορεί να συμμετέχει με ποσοστό άνω του 49%
- Ανοικτή η νομική μορφή της σύμπραξης

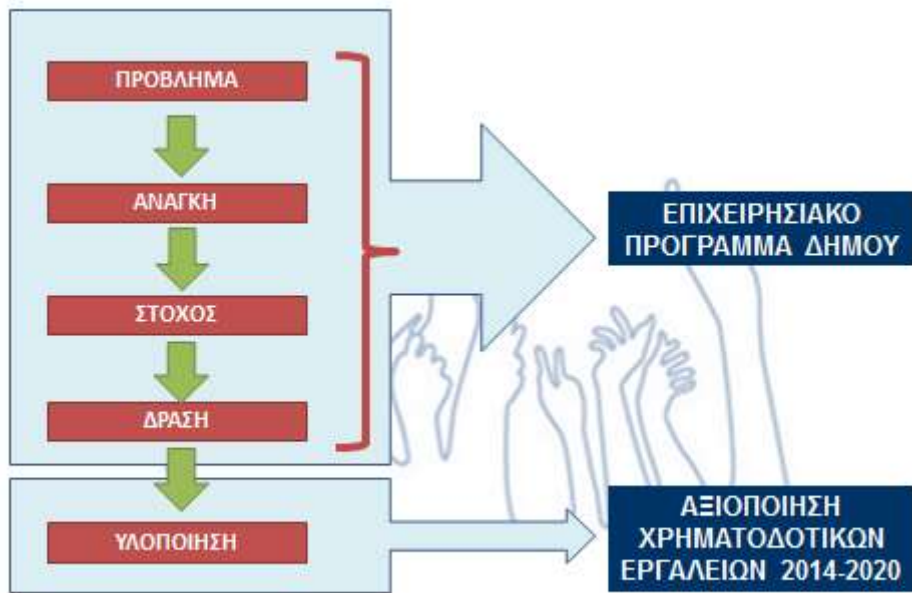
Στάδιο 3: Εκπόνηση Τοπικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής

- Ορισμός της περιοχής και του πληθυσμού που καλύπτεται από τη στρατηγική
- Ανάλυση των αναπτυξιακών αναγκών και του δυναμικού της περιοχής, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης SWOT (αδυναμίες, πλεονεκτήματα, ευκαιρίες και απειλές)
- Περιγραφή της στρατηγικής και των στόχων της , περιγραφή του ολοκληρωμένου και καινοτόμου χαρακτήρα της στρατηγικής και ιεράρχηση στόχων, συμπεριλαμβανομένων σαφών και μετρήσιμων ποσοτικών στόχων για τις εκροές ή τα αποτελέσματα . Η στρατηγική πρέπει να είναι συνεπής με τα σχετικά προγράμματα όλων των εμπλεκόμενων Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων
- Περιγραφή της διαδικασίας συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων στη διαμόρφωση της στρατηγικής
- Επιχειρησιακό-προγραμματικό Σχέδιο δράσης που δείχνει πώς οι στόχοι μεταφράζονται σε δράσεις
- Περιγραφή των συστημάτων (ρυθμίσεων) διαχείρισης και παρακολούθησης της στρατηγικής, που αποδεικνύει την ικανότητα της ΤΟΔ για την εφαρμογή της στρατηγικής και μια περιγραφή των ειδικών ρυθμίσεων για την αξιολόγηση

- Χρηματοδοτικό Σχέδιο της στρατηγικής, που συμπεριλαμβάνει τη σχεδιασθείσα κατανομή των πόρων κάθε Ταμείου

Η τοπική αναπτυξιακή στρατηγική οφείλει να λαμβάνει υπόψη της τους στόχους της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 και να ανταποκρίνεται συγχρόνως στις πραγματικές ανάγκες της περιοχής και να εναρμονίζεται με τους στόχους και δράσεις των εθνικών ΕΠ, σύμφωνα με τα παρακάτω διαγράμματα.

Με κάποιο τρόπο όλα αυτά πρέπει να «παντρευτούν»...

Στάδιο 4: Ενδεικτικοί στόχοι και προτεραιότητας για τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης

- Βελτίωση ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ
- Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων
- Προώθηση βιώσιμων μεταφορών και άρση εμποδίων στις υποδομές δικτύων
- Προώθηση της απασχόλησης & υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού
- Μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας (ειδικά στις αστικές περιοχές)
- Επένδυση στην εκπαίδευση, απόκτηση δεξιοτήτων και δια βίου μάθηση
- Βελτίωση της πρόσβασης σε ΤΠΕ, της χρήσης και ποιότητάς τους
- Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης (ειδικά στις αγροτικές περιοχές)

Στάδιο 5: Διαδικασία υλοποίησης της τοπικής αναπτυξιακής στρατηγικής

- Παροχή προπαρασκευαστικής τεχνικής και χρηματοδοτικής στήριξης από διαχειριστικές αρχές (μετά από διαγωνισμό)
- Επιλογή των Ταμείων (ανάλογα με τη γεωγραφική ενότητα) – δυνατή η επιλογή του επικεφαλής Ταμείου (Leading Fund)
- Καθορισμός κριτηρίων για την επιλογή των Τοπικών Αναπτυξιακών Στρατηγικών (π.χ. ποιότητα της προτεινόμενης στρατηγικής, ποιότητα και εμπειρία της ΟΤΔ, χωρικός τύπος της περιοχής, συνάφεια στόχων με Στρατηγική Ευρώπη 2020, με 11 θεματικούς στόχους , επενδυτικές προτεραιότητες κάθε Ταμείου κ.α.)
- Καθορισμός διαδικασιών και ορισμός Επιτροπής για την αξιολόγηση και επιλογή των Τοπικών Αναπτυξιακών Στρατηγικών
- Καθορισμός πλαισίου για τη δημιουργία των ΟΤΔ

- Διαγωνιστική διαδικασία δύο επιπέδων: Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος κατά την έναρξη της προγραμματικής περιόδου (2014) (για έμπειρες και νέες ΤΟΔ) με παράλληλη χορήγηση προπαρασκευαστικής βοήθειας για σχηματισμό νέων δομών (ΤΟΔ) και εκπόνηση των Τοπικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (πρώτο στάδιο), εν συνεχεία (π.χ. μετά από 6 μήνες ή ένα χρόνο) κατάθεση σχεδίων και τελική επιλογή (δεύτερο στάδιο)
- Ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς καταθέτουν στην ΤΟΔ τα σχέδιά τους για χρηματοδότηση
- Η ΟΤΔ μπορεί να είναι δικαιούχος υλοποίησης σχεδίων (π.χ. μελέτες, υποδομές, εκπαίδευση, παροχή συμβουλών κ.α.) που είναι απαραίτητα για την υλοποίηση της στρατηγικής

Τα βασικά στάδια για την αξιοποίηση των νέων χωρικών εργαλείων, όπως αυτό της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων συνοψίζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Το «χτίσιμο» της Τοπικής Εταιρικής Σχέσης...

10

9.2 Υποστήριξη των ΟΤΑ από αρμόδιους εθνικούς οργανισμούς

Για την υποστήριξη των δήμων υπάρχουν ορισμένοι μηχανισμοί υποστήριξης, προκειμένου να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους στην αξιοποίηση των πόρων των ΔΤ. Οι κυριότεροι εξ αυτών παρουσιάζονται στα επόμενα (Κότιος/Κουτουλάκης 2014 α) και 2014 β).

9.2.1 Ο ρόλος της ΕΕΤΑΑ στην υποστήριξη των δήμων

Η Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ Α.Ε.) ιδρύθηκε το 1985, σύμφωνα με το νόμο 1518/85, έπειτα από ομόφωνη έγκρισή του από το Ελληνικό Κοινοβούλιο και έπειτα από σχετική πρωτοβουλία του ελληνικού κράτους και της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ) (www.eetaa.gr). Η ΕΕΤΑΑ συστήθηκε με σκοπό να παρέχει επιστημονική και τεχνική υποστήριξη στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, στο δημόσιο τομέα και σε άλλους κοινωνικούς φορείς. Είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, λειτουργεί με τη μορφή Ανώνυμης Εταιρίας και διοικείται με βάση τις διατάξεις του Νόμου 2190/20 (όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει). Η ΕΕΤΑΑ διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο, η σύνθεση και οι αρμοδιότητες του οποίου ορίζονται από το καταστατικό της εταιρία.

Σύμφωνα με τον ιδρυτικό της νόμο, η ΕΕΤΑΑ δύναται να έχει ως μετόχους:

- Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Φορείς του δημοσίου τομέα
- Κοινωνικούς εταίρους και οργανισμούς

Η ΕΕΤΑΑ έχει οριστεί ως Δικαιούχος και Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης για δράσεις του ΕΣΠΑ και του ΕΠ «Αλέξανδρος Μπαλτατζής» και αντίστοιχα έχει πιστοποιηθεί για τη διαχειριστική επάρκεια της. Για τον λόγο αυτό και προκειμένου να εναρμονιστεί με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4 παρ. 5 Ν.36/07, αναφορικά με τη διάκριση αρμοδιοτήτων μεταξύ ΕΦΔ και Δικαιούχου, στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου, έχει συγκροτήσει ειδική αυτοτελή διοικητική ενότητα – Ειδικός Τομέας Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης (ΕΦΔ) – η οποία είναι αρμόδια για την εφαρμογή των λειτουργιών του ΕΦΔ υποστηριζόμενη από τις υπόλοιπες διοικητικές ενότητες της εταιρίας. Επίσης, έχει πιστοποιηθεί κατά το πρότυπο ISO 9001:2000. Ταυτόχρονα, αποτελεί πιστοποιημένο Κέντρο Επαγγελματικής

Κατάρτισης Εθνικής Εμβέλειας, με κεντρική δομή στην Αθήνα και δύο (2) περιφερειακά παραρτήματα στη Θεσσαλονίκη και τη Λάρισα, καθώς και Εξεταστικό Κέντρο από το European Computer Driving Licence. Τέλος, διαθέτει από κοινού με την ΚΕΔΕ, Γραφείο στις Βρυξέλλες, το οποίο στεγάζεται στο κτίριο του CCRE, όπου είναι εγκατεστημένα τα γραφεία και των λοιπών φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Ευρώπης.

Το εύρος των δραστηριοτήτων και υπηρεσιών που προσφέρει η εταιρία, μπορεί να ομαδοποιηθεί ως ακολούθως (ΕΕΤΑΑ 2013 α):

- **Υπηρεσίες για ζητήματα Θεσμών Διοίκησης:** Παροχή επιστημονικής, τεχνικής και συμβουλευτικής υποστήριξης προς τους Κεντρικούς Φορείς της Δημόσιας Διοίκησης και τους συλλογικούς φορείς της Αυτοδιοίκησης για την προετοιμασία, τη θέσπιση και την υλοποίηση αποφάσεων σχετικών με: την ολοκλήρωση της διοικητικής δομής της χώρας, την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κεντρικής Διοίκησης και των διαφόρων επιπέδων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, την σχεδιασμένη ανάληψη και άσκηση νέων αρμοδιοτήτων από την Τ.Α., τα πεδία εφαρμογής και τις μορφές της διαδημοτικής συνεργασίας, τη δημιουργία δικτύων συνεργασίας μεταξύ των ΟΤΑ κ.α.
- **Υπηρεσίες για ζητήματα λειτουργίας των ΟΤΑ:** Παροχή επιστημονικής, τεχνικής και συμβουλευτικής υποστήριξης προς τους Κεντρικούς Φορείς της Δημόσιας Διοίκησης και τους συλλογικούς φορείς της Αυτοδιοίκησης για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή προτύπων που θα επιτρέπουν την αποτελεσματική λειτουργία και δράση των ΟΤΑ. Τα πρότυπα αυτά είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν: Συστήματα διοίκησης, οργάνωσης και λειτουργίας, συστήματα ανάπτυξης και αξιοποίησης προσωπικού, συστήματα προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της λειτουργίας και της ποιότητας των παρεχομένων προς τους πολίτες υπηρεσιών, συστήματα ανάπτυξης και διάδοσης των σύγχρονων τεχνολογιών της πληροφορικής στους ΟΤΑ κ.α.

- **Υπηρεσίες για ζητήματα οικονομικών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης:** Παροχή επιστημονικής, τεχνικής και συμβουλευτικής υποστήριξης προς τους Κεντρικούς Φορείς της Δημόσιας Διοίκησης, τους συλλογικούς φορείς της Αυτοδιοίκησης και τους ΟΤΑ για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή προτύπων που θα επιτρέπουν την αποτελεσματικότερη οικονομική διαχείριση των ΟΤΑ. Τα πρότυπα αυτά είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν: το πλαίσιο για τα οικονομικά της Αυτοδιοίκησης, συστήματα οικονομικής διοίκησης και διαχείρισης, συστήματα αξιοποίησης της περιουσίας των ΟΤΑ κ.α.
- **Υπηρεσίες για ζητήματα δράσης και ανάπτυξης της ΤΑ:** Παροχή επιστημονικής, τεχνικής και συμβουλευτικής υποστήριξης προς τους Κεντρικούς Φορείς της Δημόσιας Διοίκησης και τους συλλογικούς φορείς της Αυτοδιοίκησης για την διαμόρφωση τοπικών πολιτικών, προγραμμάτων και προτύπων για την κάθε είδους δράση των ΟΤΑ.
- **Υπηρεσίες κατάρτισης και δια βίου μάθησης:** Παροχή υπηρεσιών κατάρτισης προς τους Φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και παροχή υπηρεσιών κατάρτισης ανέργων, στο πλαίσιο των πολιτικών ενθάρρυνσης της απασχόλησης και της τοπικής ανάπτυξης.

Η ΕΕΤΑΑ είναι ένας φορέας με αξιοσημείωτη εμπειρία στη συμμετοχή, εφαρμογή και διαχείριση ευρωπαϊκών προγραμμάτων μέσα από πρωτοβουλίες της ΕΕ, τόσο κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, όσο και στις προηγούμενες. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τις προηγούμενες περιόδους η ΕΕΤΑΑ υλοποίησε πάνω από 25 προγράμματα σε πάνω από 12 διαφορετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ.

Τόσο κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, όσο και στην τρέχουσα (2007-2013), η ΕΕΤΑΑ λειτουργώντας ως δικαιούχος σε δράσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης, προχώρησε στην οργάνωση και υλοποίηση 456 εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τη συμμετοχή 6.500 εκπαιδευόμενων/ καταρτιζόμενων. Τα προγράμματα κατάρτισης εστίαζαν στην προώθηση και αναβάθμιση διοικητικών και

άλλων ικανοτήτων τόσο στελεχών της αυτοδιοίκησης (από διάφορες υπηρεσίες), όσο και αιρετών.

Σε ότι αφορά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η ΕΕΤΑΑ λειτουργεί ως δικαιούχος για το ΕΠ «Διοικητικής Μεταρρύθμισης 2007-2013», ενώ παράλληλα υποστήριξε και υποστηρίζει το Υπουργείο Εσωτερικών και την ΚΕΔΕ στην υλοποίηση και προετοιμασία των μεταρρυθμίσεων του προγράμματος Καλλικράτης (Ν. 3852/2010). Ειδικότερα, η ΕΕΤΑΑ υποστήριξε την ΚΕΔΕ και το ΥΠΕΣ μέσα από τα κάτωθι προγράμματα/ δράσεις:

- Ανάπτυξη - Λειτουργία βάσης οικονομικών δεδομένων ΟΤΑ
- Μεταφορά - Κοστολόγηση αρμοδιοτήτων στους νέους ΟΤΑ Α' & Β' βαθμού
- Αποτύπωση - Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης οργανωτικής δομής & στελέχωση ΟΤΑ & Περιφερειών – Υποστήριξη σύνταξης ΟΕΥ νέων Δήμων
- Καταγραφή - Αξιοποίηση κτιριακών υποδομών & λοιπής ακίνητης περιουσίας ΟΤΑ Α' & Β' βαθμού & Περιφερειών
- Αρμοδιότητες, οργάνωση, προσωπικό & οικονομικά νέων Νησιωτικών Δήμων & Περιφερειών
- Επιμόρφωση Περιφερειακών - Δημοτικών Συμβούλων για τη μετάβαση στη νέα διοικητική διάρθρωση (75 προγράμματα κατάρτισης – 713 περιφερειακοί σύμβουλοι και 9.375 δημοτικοί σύμβουλοι)
- Καταγραφή Νομικών Προσώπων ΔΔ & ΙΔ των ΟΤΑ Α' & Β' βαθμού - Δημιουργία μητρώου νομικών προσώπων
- Υποστήριξη Δήμων & Περιφερειών στην εφαρμογή των ρυθμίσεων του Ν. 3852/2010 για τα Νομικά Πρόσωπα ΔΔ & ΙΔ αυτών
- Προετοιμασία 13 Προεδρικών Διαταγμάτων για τους ΟΕΥ των Περιφερειών και 7 ΠΔ για τις ισάριθμες Αποκεντρωμένες Διοικήσεις .

Επίσης, η ΕΕΤΑΑ είναι ο εθνικός συντονιστής δικαιούχος, στο πλαίσιο του Ε.Π. ΑΝΑΔ για τις «Δράσεις εναρμόνισης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής» και για τη «Δράση Βοήθεια στο Σπίτι», παρέχοντας με τον τρόπο αυτό σημαντική υποστήριξη στον τομέα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών που προσφέρονται από τους Δήμους στις τοπικές κοινωνίες και τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Επιπρόσθετα, η ΕΕΤΑΑ, στο πλαίσιο της ΕΥΕ/ ΓΓΙΦ και με την ιδιότητα του Συντονιστή Δικαιούχου, έχει την ευθύνη υποστήριξης 44 Δήμων στην δημιουργία και λειτουργία 19 δομών φιλοξενίας και 25 κέντρων συμβουλευτικής για γυναίκες που αντιμετωπίζουν προβλήματα ενδο-οικογενειακής βίας ή trafficking. Για την αποτελεσματική υλοποίηση και ολοκλήρωση της συγκεκριμένης δράσης η ΕΕΤΑΑ βρίσκεται σε στενή συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας του ΥΠΕΣ.

Για την προετοιμασία των δήμων εν όψει της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020, η ΕΕΤΑΑ προχώρησε στα εξής (www.eetaa.gr):

- Δημιουργία ιδιαίτερης σελίδας στην ιστοσελίδα της ΕΕΤΑΑ στην οποία υπάρχουν όλα τα σχετικά έγγραφα και κανονιστικές διατάξεις που αφορούν στο νέο ΕΣΠΑ.
- Δημιουργία δικτύου αποτελούμενου από είκοσι (20) δήμους όλων των κατηγοριών (μικροί - μεγάλοι, πεδινόι - ορεινοί, νησιωτικοί μεσογειακοί), μέσω του οποίου αλληλοενημερώνονται οι αιρετοί και τα στελέχη για τις εξελίξεις στο νέο ΕΣΠΑ και ανταλλάσσουν καλές πρακτικές. Το δίκτυο αυτό είναι ανοικτό σε όποιον δήμο επιθυμεί να ενταχθεί.
- Δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας που διευκολύνει τις επαφές του παραπάνω δικτύου και επιταχύνει διαδικασίες διάχυσης της γνώσης. Στόχος είναι, όταν καθοριστούν οι όροι, η πλατφόρμα αυτή να λάβει τα χαρακτηριστικά και τις προδιαγραφές και να ενταχθεί στη σχετική ηλεκτρονική πλατφόρμα των δήμων που σχεδιάζει η ΕΕ.
- Υλοποίηση ενημερωτικών σεμιναρίων στην Ελλάδα και στις Βρυξέλλες με αντικείμενο όχι μόνο την καλύτερη πληροφόρηση, αλλά και την επαφή των

ανθρώπων της ΤΑ με τα κέντρα λήψης αποφάσεων και τα αρμόδια στελέχη. Έχουν πραγματοποιηθεί ήδη δεκαπέντε (15), ανάλογες συναντήσεις στην Ελλάδα και τρεις (3) στις Βρυξέλλες με την συνεργασία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Δήμων και Περιφερειών (CEMR).

- Εκπόνηση δύο (2) μελετών σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Πειραιά, με αντικείμενο το ρόλο της ΤΑ στη νέα προγραμματική περίοδο και το πλαίσιο επιχειρησιακού προγράμματος ειδικά για την ΤΑ.
- Επαφές με στελέχη των Γενικών Διευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με αντικείμενο την πληρέστερη και αποτελεσματικότερη ενημέρωση της εταιρείας όσο και την παρουσίαση των σχετικών πρωτοβουλιών της ΕΕΤΑΑ.
- Σε συνεργασία με τρεις (3) «πilotικούς» δήμους προσπάθεια διατύπωσης και εφαρμογής, με βάση τα όσα μέχρι σήμερα έχουν καθοριστεί, προτάσεων σχετικών με τα νέα χρηματοδοτικά εργαλεία. Η εμπειρία αυτών των πιλοτικών προγραμμάτων θα ενταχθεί στον πρακτικό οδηγό των δήμων για τη νέα προγραμματική περίοδο.
- Έκδοση οδηγού με τίτλο «Οι Δήμοι στο κατώφλι της νέας προγραμματικής περιόδου», Σεπτέμβριος του 2013.

9.2.2 Ο ρόλος της ΜΟΔ

Η Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ) είναι μία ανώνυμη μη κερδοσκοπική εταιρεία του ευρύτερου δημόσιου τομέα υπό την εποπτεία του Υπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας. Ιδρύθηκε το 1996, με κοινή απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (www.mou.gr). Αποστολή της ΜΟΔ είναι η στήριξη και ενίσχυση της Δημόσιας Διοίκησης για την αποτελεσματική διαχείριση και εφαρμογή των συγχρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, καλύπτοντας κυρίως ανάγκες σε εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, συστήματα, εργαλεία και διαδικασίες, μεταφορά τεχνογνωσίας και υλικοτεχνική υποδομή. Μία από τις κύριες αρμοδιότητες της ΜΟΔ είναι η στελέχωση των Ειδικών

Υπηρεσιών όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ), του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας (ΕΠΑΑΛ).

Η βασική συνεισφορά της ΜΟΔ για την άμεση ή έμμεση υποστήριξη των ΟΤΑ είναι (www.mou.gr):

- Διαρκής εκπαίδευση στελεχών μετά την πρόσληψη με αξιοποίηση των συστημάτων σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης (e-learning).
- Μεταφορά τεχνογνωσίας, εκπόνηση εργαλείων και μελετών, οργανωτικών και λειτουργικών.
- Σχεδιασμός, ανάπτυξη και λειτουργία πληροφοριακών συστημάτων.
- Συγκρότηση και ενεργοποίηση ειδικών Ομάδων Υποστήριξης για την αντιμετώπιση των αδυναμιών και των προβλημάτων που έχουν οι φορείς υλοποίησης των αναπτυξιακών παρεμβάσεων (Δικαιούχοι) σε τεχνική υποδομή, τεχνογνωσία και στελέχωση. Οι Ομάδες αυτές παρέχουν (επί τόπου ή εξ αποστάσεως) συμβουλευτική, διαχειριστική και τεχνική υποστήριξη (π.χ. Ομάδα Υποστήριξης Δικαιούχων σε Νησιωτικές & Απομακρυσμένες Περιοχές, Ομάδα Υποστήριξης Δικαιούχων ΕΣΠΑ, Ομάδα Υποστήριξης Δικαιούχων σε Δράσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, Ομάδα Υποστήριξης Δράσεων Ειδικών Ομάδων Πληθυσμού, Ομάδα Υποστήριξης Εφαρμογών Πληροφορικής του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος).

Τον Ιούλιο του 2011 η ΜΟΔ έθεσε σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο και στοχευμένο πρόγραμμα παροχής τεχνικής βοήθειας για την επιτάχυνση της υλοποίησης των έργων, ανταποκρινόμενη σε ανάγκες προτεραιότητας ιδίως των δικαιούχων και των έργων προτεραιότητας. Το σχέδιο δράσης αυτό είναι δυναμικό και αναθεωρείται σε τακτά χρονικά διαστήματα ώστε να εστιάζεται η παρέμβαση εκεί όπου διαπιστώνονται οι μεγαλύτερες ανάγκες, όπως:

- Στην προώθηση των μεγάλων έργων υποδομής σε ΠΕΠ, που χαρακτηρίστηκαν ως υψηλής σημασίας και σπουδαιότητας για την ελληνική οικονομία. Η ΜΟΔ συνδράμει τους δικαιούχους στην προετοιμασία τους (μελέτες, αδειοδοτήσεις, αιτήσεις και αναλύσεις κόστους-οφέλους), προκειμένου να προχωρήσουν στη φάση της εφαρμογής.
- Στην υποστήριξη δικαιούχων για την ολοκλήρωση ημιτελών έργων.
- Στην υποστήριξη των δικαιούχων σε όλα τα στάδια προετοιμασίας των έργων διαχείρισης αποβλήτων, ώστε να υπάρξει έγκαιρη υλοποίηση των εγκαταστάσεων διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων που συγχρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ και στην αποκατάσταση των ΧΑΔΑ με χρηματοδότηση από τα 13 ΠΕΠ και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη.
- Στην υποστήριξη των Περιφερειών Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης και Δυτικής Ελλάδας στην εκπόνηση πιλοτικών περιφερειακών προγραμμάτων ενσωμάτωσης των Ρομά.
- Στην υποστήριξη της ΕΕΤΑΑ ως Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης: Η υποστήριξη συνίσταται στην αξιολόγηση έργων υποδομής που υποβάλλουν οι Δήμοι της χώρας στο πλαίσιο των προσκλήσεων της ΕΕΤΑΑ για ένταξη στο ΕΣΠΑ.
- Στη συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξη σε Δικαιούχους με σκοπό την ωρίμανση και υποβολή προτάσεών τους για ένταξη σε Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, όπως σε Περιφέρειες και Δήμους.

Η ΜΟΔ είναι επίσης Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης Τεχνικής Βοήθειας με πόρους που έχουν εκχωρηθεί από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής», «Μακεδονίας-Θράκης», «Αττικής», «Θεσσαλίας-Στερεάς-Ηπείρου», «Κρήτης & Νήσων Αιγαίου». Με την ιδιότητα αυτή ενεργοποιεί συμβουλευτικές υπηρεσίες για την παροχή οριζόντιας τεχνικής βοήθειας σε θέματα που δεν μπορούν να καλυφθούν από το υφιστάμενο προσωπικό των φορέων που ενισχύονται ώστε να

ωριμάσουν και υλοποιήσουν έργα στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ. (π.χ. τεχνικοί σύμβουλοι, νομική υποστήριξη, υποβολή φακέλων, οικονομική παρακολούθηση κ.λπ.).

Ειδικότερα η ΜΟΔ έχει εκδώσει προσκλήσεις υποβολής προτάσεων με αποδέκτες:

- 325 Καλλικρατικούς Δήμους σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας, με πόρους τεχνικής βοήθειας ύψους 17,65 εκατ. ευρώ, επιταχύνοντας έτσι την υλοποίηση / ωρίμανση 2.700 έργων.
- Φορείς στον τομέα των υποδομών υγείας (Νοσοκομεία, Διευθύνσεις Υγειονομικών Περιφερειών, ΕΚΑΒ). Η ΜΟΔ παρέχει οριζόντια υποστήριξη σε 33 Νοσοκομεία και 7 Υγειονομικές Περιφέρειες με πόρους τεχνικής βοήθειας ύψους 1,7 εκατ. ευρώ επιταχύνοντας έτσι την υλοποίηση / ωρίμανση 500 έργων.
- Μεμονωμένους δικαιούχους έργων (κυρίως έργων προτεραιότητας) όπου διαπιστώνεται επείγουσα ανάγκη στήριξης.

Επίσης, η ΜΟΔ υποστηρίζει την προώθηση των διοικητικών, οργανωτικών και διαδικαστικών μεταρρυθμίσεων στο σύστημα διαχείρισης και εφαρμογής των συγχρηματοδοτούμενων αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Για το σκοπό αυτό σχεδιάζει και αναπτύσσει οργανωτικά συστήματα, εργαλεία και εγχειρίδια που επικεντρώνονται στην υποβοήθηση των Ειδικών Υπηρεσιών και των Δικαιούχων στις λειτουργικές τους διαδικασίες, κ.α. Στα εργαλεία αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οδηγοί για τις διαδικασίες ωρίμανσης για τις κυριότερες κατηγορίες δημοσίων έργων υποδομής, συντέλεσης απαλλοτριώσεων, αρχαιολογικές αδειοδοτήσεις, προμήθειες, κ.α., καθώς και εγχειρίδια, τα οποία περιγράφουν λεπτομερώς και κωδικοποιούν τα βήματα των βασικών λειτουργιών και διοικητικών διαδικασιών φορέων και υπηρεσιών αφορούν διαχειριστικά εργαλεία, δηλαδή οργανωτικές μελέτες σχετικά με την περιγραφή των συστημάτων, τη δημιουργία νέων φορέων, την ανάλυση λειτουργιών καλύπτουν τις απαιτήσεις διαχειριστικής επάρκειας Δικαιούχων.

Οι σημαντικότεροι Οδηγοί Διαδικασιών Ωρίμανσης που εξέδωσε η ΜΟΔ είναι:

- Οδηγός Διαδικασιών Ωρίμανσης Έργων Ηλεκτροπαραγωγής από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) (2011)
- Οδηγός Διαδικασιών Ωρίμανσης Έργων Οδοποιίας (Νοέμβριος 2009)
- Οδηγός Διαδικασιών Ωρίμανσης Έργων Τουριστικών Λιμένων (2009)
- Οδηγός Διαδικασιών Ωρίμανσης Κτιριακών Έργων (2009)
- Οδηγός Διαδικασιών Ωρίμανσης Λιμενικών και Θαλάσσιων Έργων (2009)
- Οδηγός Διαδικασιών Ωρίμανσης Λιμενικών και Θαλάσσιων Έργων (2009)
- Οδηγός Αρχαιολογικών Αδειοδοτήσεων και Διαδικασιών στα Δημόσια Έργα (2003)
- Οδηγός Διαδικασιών Συντέλεσης Απαλλοτριώσεων (2003)
- Οδηγός Διαδικασιών Ωρίμανσης Έργων Επεξεργασίας Λυμάτων (2000)
- Οδηγός Διαδικασιών Ωρίμανσης Έργων Σχολικών Κτιρίων (2000)

Η ΜΟΔ θα συνεχίσει να υποστηρίζει τους ΟΤΑ και κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

9.2.3 Ειδική Υπηρεσία Θεσμικής Υποστήριξης στο ΥΠΑΑΝ

Αποστολή της Ειδικής Υπηρεσίας Θεσμικής Υποστήριξης (ΕΥΘΥ) είναι η νομική και θεσμική υποστήριξη της Γενικής Γραμματείας Επενδύσεων και Ανάπτυξης στο συντονισμό της εφαρμογής των πολιτικών συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, μεριμνώντας για την έκδοση των αναγκαίων κανονιστικών αποφάσεων, εγκυκλίων και οδηγιών για τη διαχείριση και εφαρμογή τους, σύμφωνα με το Νόμο 3614/2007 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει και τους Κανονισμούς των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (www.mindev.gov.gr). Ειδικότερα, η ΕΥΘΥ έχει την ευθύνη για το σχεδιασμό του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και την έγκρισή του από

την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την παρακολούθηση της ορθής και ενιαίας εφαρμογής του σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Στο πλαίσιο αυτό, μεριμνά για την έκδοση των αναγκαίων κανονιστικών αποφάσεων, εγκυκλίων και οδηγιών, για την ορθή λειτουργία του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου και υποστηρίζει τις εμπλεκόμενες αρχές παρέχοντας μέσω γραφείου υποστήριξης (HELPDESK) τις αναγκαίες διευκρινίσεις τόσο σε θέματα διαχείρισης όσο και ειδικότερα σε θέματα σύναψης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων και εφαρμογής καθεστώτων κρατικών ενισχύσεων. Επίσης, η ΕΥΘΥ παρέχει απόψεις και διευκρινίσεις θεσμικής και νομικής φύσης προς τις Ειδικές Υπηρεσίες και έχει την ευθύνη του σχεδιασμού και της παρακολούθησης του Συστήματος Επιβεβαίωσης της Διαχειριστικής Επάρκειας Δικαιούχων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ.

Τέλος, η ΕΥΘΥ παρακολουθεί και εποπτεύει την εφαρμογή του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου, ενημερώνει τη Διάσκεψη των Προέδρων των Επιτροπών Παρακολούθησης για την αποτελεσματικότητά του και εισηγείται προτάσεις τροποποίησης του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου με βάση τα συμπεράσματα από την εποπτεία της λειτουργίας του.

Επιπρόσθετα, η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων – ΕΣΠΑ μέσω της ΕΥΘΥ έχει δρομολογήσει την ανάθεση εμπειρογνωμοσύνης για τρία πρόσθετα οριζόντια σημεία που δημιουργούν καθυστερήσεις στην εκτέλεση των συγχρηματοδοτούμενων έργων και πιο συγκεκριμένα:

- Την εναλλακτική διαδικασία για την χορήγηση προκαταβολών σε συγχρηματοδοτούμενα έργα και επενδυτικά σχέδια.
- Την επιλογή δυνητικού-(ων) [«φεδρικού»] αναδόχου για την εκτέλεση αναγκαίων συμπληρωματικών εργασιών σε συγχρηματοδοτούμενα τεχνικά έργα.
- Την επιλογή συμβούλου εκτίμησης κόστους απαλλοτριώσεων, μέσω του καταλόγου δυνητικών παρόχων υπηρεσιών και προμηθευτών.

9.3 Θεσμικές και επιχειρησιακές μεταρρυθμίσεις και παρεμβάσεις

Οι βασικές συστάσεις πολιτικής για βελτίωση των συνθηκών αξιοποίησης των πόρων του ΕΣΠΑ 2014-2020 είναι (Κότιος/Κουτουλάκης 2014 α και 2014 β):

- Η βελτίωση, με αλλαγή του σχετικού νομοθετικού πλαισίου, της διαγωνιστικής και οικονομικής διαδικασίας των χρηματοδοτούμενων πράξεων από τα ΔΤ. Όπως αναφέρεται παραπάνω, η όλη διαδικασία κρίνεται χρονοβόρα και επιφορτισμένη με σημαντικό όγκο γραφειοκρατίας. Για τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης προτείνεται ο περιορισμός των προαπαιτούμενων μελετών και εγγράφων, τόσο κατά τη φάση ένταξης, όσο και για τη χορήγηση προεγκρίσεων σε κάθε στάδιο. Επίσης, για τη βελτίωση της επικοινωνίας και συνεργασίας με τις Διαχειριστικές Αρχές προτείνεται ο ορισμός ενός υπευθύνου ανά έργο.
- Η αντιμετώπιση των στενοτήτων των δομών των δήμων. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων προτείνονται η στελέχωση των υπηρεσιών του Δήμου και η διάθεση πόρων για την υλικοτεχνική υποδομή του, καθώς και για την ωρίμανση έργων. Η εκπόνηση μελετών και άλλων πράξεων ωρίμανσης προϋποθέτουν την ύπαρξη επαρκών πόρων είτε από την τεχνική βοήθεια, είτε από άλλες πηγές.
- Η συγκρότηση κοινού οργάνου κάθε Περιφέρειας με την αντίστοιχη Περιφερειακή Ένωση Δήμων (ΠΕΔ), για την συστηματική συνεργασία της Περιφέρειας και των Δήμων προκειμένου να διασφαλιστεί ο συντονισμός της περιφερειακής και της τοπικής αναπτυξιακής πολιτικής. Θεσμοθέτηση κοινού οργάνου ΕΝΠΕ-ΚΕΔΕ σε κεντρικό επίπεδο.
- Η ομογενοποίηση των προδιαγραφών των αναπτυξιακών σχεδίων το οποίο σημαίνει άμεση τροποποίηση των προδιαγραφών για τα ΕΠ των ΟΤΑ που είχαν εκδοθεί κατ' εφαρμογή των άρθρων 203 του ΚΔΚ και θέσπιση κοινών

προδιαγραφών κατάρτισης, ελέγχου και υποβολής των πενταετών σχεδίων των Περιφερειών και των Δήμων, εναρμονισμένων με τις προτεραιότητες και τους στόχους των νέων ΕΠ των ΔΤ.

- Η μεγαλύτερη εμπλοκή των κοινωνικών φορέων τόσο στον σχεδιασμό όσο και στην υλοποίηση των σχεδίων για μεγαλύτερη διαφάνεια, αλλά και αποδοχή. Εμπλοκή και ενεργοποίηση των Επιτροπών Διαβούλευσης των Δήμων και των Περιφερειών.
- Η αξιοποίηση του θεσμού των μετατάξεων για ενίσχυση των διευθύνσεων προγραμματισμού των Περιφερειών και των Πόλεων με εξειδικευμένα στελέχη (π.χ. μηχανικούς, γεωτεχνικούς, οικονομολόγους).
- Η ενεργότερη συμμετοχή της ΜΟΔ και της ΕΕΤΑΑ στην εκπαίδευση και ενημέρωση των στελεχών προγραμματισμούς και διαχείρισης προγραμμάτων, καθώς και η ενεργότερη συμμετοχή της ΕΕΤΑΑ στο σχεδιασμό και διαχείριση τοπικών αναπτυξιακών και κοινωνικών προγραμμάτων
- Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών του ΥΠΑΑΝ (π.χ. ΕΥΣΣΑΑΠ, ΕΥΣ, ΓΓ Επενδύσεων και Ανάπτυξης) με τις Διευθύνσεις Προγραμματισμού των Περιφερειών και των Δήμων. Δημιουργία Help Desk στο ΥΠΑΑΝ για Περιφέρειες και Δήμους.
- Η άμεση συμμετοχή των Περιφερειών και των Δήμων στην εφαρμογή του Προγράμματος για την Αγροτική Ανάπτυξη 2014-2020, σύμφωνα και με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (πρόγραμμα-«Καλλικράτης»), που εκχωρεί στις Περιφέρειες την αρμοδιότητα κατάρτισης περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων για τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία.
- Η συμμετοχή των στελεχών των ΠΕΔ στις προτεινόμενες Ομάδες Σχεδιασμού Προγραμμάτων (ΟΣΠ) των περιφερειών, καθώς και η δημιουργία κοινής τεχνικής ομάδας ΥΠΑΑΝ-ΕΝΠΕ-ΚΕΔΕ για την οργάνωση και διαβούλευση σε περιφερειακό επίπεδο.
- Η βελτίωση της ωρίμανσης έργων με: Αύξηση ποσοστού επιλέξιμης χρηματοδότησης για απαλλοτριώσεις και εν γένει απόκτησης γης σε ειδικές κατηγορίες κοινωνικών έργων ή χρηματοδότηση από εθνικούς πόρους,

επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδότησης έργων του ΕΣΠΑ (ειδικά των προενταγμένων) από τις εμπλεκόμενες Υπηρεσίες, εφαρμογή προγράμματος συλλογικής υποστήριξης των δικαιούχων για την ωρίμανση έργων (π.χ. κεντρικό Help desk, δικτύωση αρμόδιων στελεχών, intranet, επικαιροποίηση οδηγών ωρίμανσης έργων, επί τόπου συμβουλευτική υποστήριξη, χρηματοδότηση των Δικαιούχων από την τεχνική βοήθεια, μετάταξης μηχανικών και γεωτεχνικών στους μεσαίους και μικρούς δήμους).

- Η απλοποίηση των διαδικασιών ένταξης έργων και συστηματικότερη ενημέρωση και ενεργότερη υποστήριξη των διαχειριστικών αρχών από το ΥΠΑΑΝ, δικτύωση των ΕΔΑ των Περιφερειών για την αλληλοενημέρωσή τους και την ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών.
- Η επιτάχυνση της υλοποίησης των έργων με: συντόμευση των διαδικασιών αδειοδότησης από τις υποχρεωτικά εμπλεκόμενες στα δημόσια έργα Υπηρεσίες, μέσω της υιοθέτησης διακριτού πρωτοκόλλου αιτημάτων αδειοδότησης έργων που πρόκειται να υποβληθούν προς ένταξη στο ΕΣΠΑ, καθιέρωση «ειδικού πρωτοκόλλου προτεραιότητας», με στόχο τη μείωση των χρόνων ελέγχου και τη δημιουργία στο Ελεγκτικό Συνέδριο μιας μονάδας ταχείας διεκπεραίωσης λογαριασμών και απαιτήσεων από συμβάσεις του ΕΣΠΑ η οποία, ενεργώντας με συγκεκριμένες οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές, θα μειώσει τις καθυστερήσεις που εμφανίζονται στη διαδικασία πληρωμής, καθιέρωση δεσμευτικής σύντομης προθεσμίας για τους φορείς που προκηρύσσουν, ως προς τον χρόνο που απαιτείται από την αξιολόγηση των προσφορών, έως την υπογραφή της σύμβασης με τον ανάδοχο του έργου. Επίσης, προτείνεται η επιτάχυνση των διαγωνιστικών διαδικασιών ενταγμένων έργων ΕΣΠΑ και των διαδικασιών προσφυγών, ενστάσεων και απλοποίηση εσωτερικών διαδικασιών στις Περιφέρειες και στους Δήμους. Fast track διαδικασίες για μελέτες, αδειοδότηση και κατασκευή έργων δήμων που είναι κατ' αρχήν επιλέξιμα για ΕΣΠΑ.
- Η μοντελοποίηση των διαδικασιών προγραμματισμού των ΟΤΑ για την επόμενη προγραμματική περίοδο. Το ΥΠΕΣ, με την τεχνική στήριξη της ΕΕΤΑΑ, έχει σχεδιάσει ένα πρόγραμμα που αποσκοπεί στη μοντελοποίηση

των διαδικασιών των βασικών λειτουργιών των Δήμων και μεταξύ αυτών των διαδικασιών προγραμματισμού. Το διάστημα αυτό αναμένεται η έγκριση χρηματοδότησης του από τη διαχειριστική αρχή του Ε.Π. «Διοικητική Μεταρρύθμιση». Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα και ειδικά για τα θέματα προγραμματισμού, περιλαμβάνονται ενέργειες όπως:

- Συγκρότηση και λειτουργία δικτύου στελεχών προγραμματισμού.
- Αναβάθμιση της λειτουργίας του δικτύου ΠΕΔ-ΚΕΔΕ-ΕΕΤΑΑ.
- Έρευνα για την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης σε σχέση με τις διαδικασίες προγραμματισμού.
- Συναντήσεις εργασίας με μέλη του Δικτύου.
- Λειτουργία γραφείου υποστήριξης σε κεντρικό επίπεδο.
- Παροχή επιτόπιας συμβουλευτικής υποστήριξης στους Δήμους από ειδικά ενημερωμένους συμβούλους.
- Ενέργειες για τη βελτίωση του προγραμματισμού της επόμενης περιόδου.
- Επίλυση ζητημάτων συνάφειας του ετήσιου προγράμματος δράσης με τον προϋπολογισμό των ΟΤΑ (αντιστοίχιση κωδικών).
- Διερεύνηση του ζητήματος αξιοποίησης των Ε.Π. από το Υπουργείο Εσωτερικών με τη δημιουργία των αντίστοιχων δομών σχεδιασμού και διαχείρισης δράσεων του νέου ΕΣΠΑ.
- Ενίσχυση της σχέσης των Ε.Π. των ΟΤΑ α' και β' βαθμού και γενικότερα διασφάλιση της διαβάθμισης συνεργασίας στο θέμα του προγραμματισμού.

Επίσης, η χώρα μας στο πλαίσιο των υποχρεώσεών της που απορρέουν από το Μνημόνιο, έχει αναλάβει την ακόλουθη υποχρέωση (Greece 2012):

«7. Η κυβέρνηση παγιώνει την πρωτοβουλία απλούστευσης τις υλοποίησης των έργων με την αναθεώρηση τις «διαδρομής υλοποίησης» και τη χαρτογράφηση των αρμοδιοτήτων των εμπλεκόμενων φορέων, τις άδειες και τις προθεσμίες που

απαιτούνται για την εφαρμογή των κύριων κατηγοριών των έργων που υποστηρίζονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής (π.χ. μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείρισης κοινωνικών υποδομών, επιχειρηματικότητα, ΤΠΕ). Απαλείφει τα περιττά βήματα, απλοποιεί τις διαδικασίες εφαρμογής και θέτει εύλογες προθεσμίες».

Για το σκοπό αυτό, σε συνεννόηση με στελέχη της Επιτροπής (DG REGIO), αποφασίσθηκε η επικαιροποίηση των διαδικασιών ωρίμανσης και υλοποίησης των βασικών κατηγοριών έργων (ξεκινώντας από βασικά έργα π.χ. οδικό δίκτυο και ύδρευση – αποχέτευση/απορρίμματα), η οποία έχει αποτυπωθεί στους «Οδηγούς Ωρίμανσης Έργων» της ΜΟΔ ([European Commission Services 2012](#)). Σκοπός της ανωτέρω καταγραφής (χαρτογράφησης) της «διαδικασίας υλοποίησης» (κύκλου ζωής έργου) των ανωτέρω βασικών κατηγοριών έργων είναι να καταστεί η όλη η διαδρομή υλοποίησης για τα βασικότερα έργα της νέας περιόδου, πιο «φιλική και εφαρμόσιμη» χωρίς περιττές διαδικασίες για τους φορείς υλοποίησης συγχρηματοδοτούμενων πράξεων ώστε να υλοποιούνται απρόσκοπτα το έργο.

Πιο συγκεκριμένα προβλέπεται :

- Επικαιροποίηση των υφιστάμενων οδηγιών ωρίμανσης, με επικέντρωση στη χαρτογράφηση των βημάτων και των αρμοδιοτήτων (όπως διαμορφώθηκαν μετά τη νομοθεσία του ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ) καθώς και των απαιτούμενων χρόνων και διατύπωση προτάσεων τροποποίησης της υφιστάμενης νομοθεσίας (επικαιροποίηση οδηγιών ωρίμανσης).
- Καταγραφή των αρμοδιοτήτων για κάθε επί μέρους κατηγορία έργων και καταγραφή των επί μέρους βημάτων καθώς και των μέσων χρόνων ανταπόκρισης/ολοκλήρωσης.
- Καταγραφή σημείων απλοποίησης και διατύπωση προτάσεων τροποποίησης της υφιστάμενης νομοθεσίας.
- Βελτίωση ή/και κωδικοποίηση της σχετικής νομοθεσίας.

Προκειμένου να ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία και επειδή εμπλέκονται και φορείς άλλων υπουργείων έχει δρομολογηθεί η σύσταση ομάδων έργου ανά κατηγορία έργων, προκειμένου να γίνει η τελική επεξεργασία των νομοθετικών παρεμβάσεων και ρυθμίσεων. Στο ανωτέρω πλαίσιο, με τη συνεργασία της ΜΟΔ, έχει παραδοθεί το πρώτο σχέδιο των επικαιροποιημένων οδηγιών ωρίμανσης για έργα οδοποιίας, λυμάτων και απορριμμάτων και έχει συνταχθεί για κάθε οδηγό πίνακας με την αποτύπωση της χαρτογράφησης των εμπλεκόμενων αρμόδιων φορέων ανά είδος έργου. Οι οδηγοί περιλαμβάνουν ειδικό κεφάλαιο με τις προτάσεις των μελετητών για πιθανές βελτιώσεις του θεσμικού πλαισίου παραγωγής της κατηγορίας έργων στα οποία αναφέρεται ο κάθε οδηγός. Οι πιο σημαντικές από τις προτάσεις αυτές περιγράφονται συνοπτικά ως εξής :

Έργα οδοποιίας

- Αποσαφήνιση /κωδικοποίηση των αρμοδιοτήτων μελέτης, εκτέλεσης και συντήρησης/βελτίωσης όλων των οδικών αξόνων της χώρας (π.χ. έκδοση κωδικοποιημένης ΚΥΑ)
- Επικαιροποίηση και εκσυγχρονισμός του «Οδηγού εκπόνησης μελετών δημοσίων έργων» (Εγκύκλιος 38 /15-11-2005) της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Έργων και επιτάχυνση αναπροσαρμογής του Περιγραφικού Τιμολογίου Έργων Οδοποιίας
- Συμπλήρωση των δεδομένων κυκλοφοριακών φόρτων για το κύριο οδικό δίκτυο
- Βελτίωση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης των οδικών έργων, με αναπροσαρμογή της κατάταξής τους στις αντίστοιχες κατηγορίες (π.χ. μεταφορά κατηγοριών έργων από την Β1 στη Β2 κατηγορία)

Έργα διαχείρισης απορριμμάτων

- Αναθεώρηση του εθνικού σχεδιασμού διαχείρισης Απορριμμάτων και αναθεώρηση των ΠΕΣΔΑ

- Επιτάχυνση της ολοκλήρωσης των Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών επιπτώσεων και του Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Απορριμμάτων με χρήση αποκλειστικών προθεσμιών για την έγκρισή τους
- Ολοκλήρωση συγκρότησης των ΦΟΔΣΑ
- Δεσμευτικός προγραμματισμός και επίσπευση στην έκδοση του συνόλου των θεσμικών διατάξεων που προβλέπονται στο Ν. 4014/11 (πχ Σύσταση Διεύθυνσης Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης, Επιτάχυνση της δημιουργίας Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου κ.α.)
- Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου των προδιαγραφών εκπόνησης μελετών και βελτιστοποίηση του συστήματος ανάθεσης «μελέτη-κατασκευή»
- Ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου του συστήματος υλοποίησης έργων με ΣΔΙΤ

Έργα επεξεργασίας λυμάτων

- Τροποποίηση στο θεσμικό καθεστώς καθορισμού αποδέκτη και οριοθέτησης ρεμάτων
- Βελτίωση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης των έργων επεξεργασίας λυμάτων, με αναπροσαρμογή των προβλεπόμενων χρόνων και αυστηρή τήρηση των προθεσμιών που προβλέπονται στο Ν. 4014/2011 κατά την διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης (με αντίστοιχη παρακολούθηση).

Σε συνέχεια των πρώτων τριών οδηγιών ωρίμανσης έχουν ήδη ολοκληρωθεί οι προδιαγραφές για τους επόμενους τρεις οδηγούς για τα λιμενικά/θαλάσσια έργα, για τα κτιριακά έργα καθώς και την διαδικασία των απαλλοτριώσεων, για τα οποία θα ακολουθηθεί η ίδια διαδικασία. Προκειμένου να συμπληρωθεί ο κύκλος παραγωγής των σημαντικότερων συγχρηματοδοτούμενων έργων παράλληλα με τους οδηγούς ωρίμανσης θα συνταχθούν με αξιοποίηση των υφιστάμενων προηγούμενων εργασιών δύο ακόμη οδηγοί που θα αφορούν στην υλοποίηση μελετών (από τη ΜΟΔ), καθώς και στην υλοποίηση των τεχνικών έργων - διοίκηση σύμβασης και επικέντρωση στην

αποτελεσματικότητα και λειτουργικότητα των παραδοτέων (με ανάθεση από την ΕΥΘΥ).

10. Συμπεράσματα

Τα βασικά συμπεράσματα της παρούσας εργασίας έχουν ως εξής:

- Οι προηγούμενες προγραμματικές περιόδους της πολιτικής συνοχής δεν περιείχαν μια σαφή εδαφική ή αστική διάσταση. Κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 μόνον λίγες χώρες ενσωμάτωσαν σε επιχειρησιακά προγράμματα το στόχο της ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης.
- Στην Ελλάδα, ο προγραμματισμός και διαχείριση της πολιτικής συνοχής περιορίζεται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Τα ελληνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα είναι αποκλειστικά τομεακά και περιφερειακά. Οι ελληνικοί δήμοι και άλλες υπο-περιφερειακές εδαφικές ενότητες διεκδικούν πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία όπως όλοι οι άλλοι ωφελούμενοι. Στην πράξη, οι ελληνικές τοπικές αρχές δεν ήταν ποτέ ισότιμοι εταίροι στο σχεδιασμό, διαχείριση και υλοποίηση του ΕΣΠΑ. Λόγω της απουσίας μιας συνεκτικής αστικής διάστασης των ελληνικών επιχειρησιακών προγραμμάτων και λόγω της έλλειψης επαρκούς προσωπικού και οικονομικών πόρων, οι δήμοι της Ελλάδας – ειδικά οι μικροί και μεσαίοι- αδυνατούν να προωθήσουν αποτελεσματικά τοπικά αναπτυξιακά σχέδια.
- Η νέα πολιτική συνοχής 2014-2020 ενσωματώνει για πρώτη φορά τον πυλώνα της εδαφικής συνοχής, ως ισότιμο με τους πυλώνες της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.
- Για την προώθηση της ολοκληρωμένης εδαφικής – τοπικής ανάπτυξης, ο Κανονισμός Κοινών Διατάξεων και οι Κανονισμοί των ΔΤ εισάγουν δύο σύγχρονους μηχανισμούς (εργαλεία): Τοπική Ανάπτυξη με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων και τις Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις για τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ, ΚΤ, ΤΑ). Αμφότεροι απαιτούν τη συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών δρώντων καθώς και των τοπικών κοινωνιών στην εφαρμογή των προγραμμάτων. Ο προτεινόμενος νέος κανονισμός

γενικών διατάξεων καθιερώνει νέους μηχανισμούς και διαδικασίες για να ενθαρρύνει την ανάπτυξη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων. Αυτό επιτρέπει την εφαρμογή από έναν ωφελούμενο ενός αριθμού σχεδίων, χρηματοδοτούμενων από διαφορετικά ΔΤ, και σε ορισμένες περιπτώσεις, και από άλλα Κοινοτικά μέσα. Επίσης, υπάρχουν προβλέψεις για την ενεργό και ισότιμη συμμετοχή των τοπικών αρχών και των ειδικών εδαφικών ενοτήτων στον προγραμματισμό, εφαρμογή και παρακολούθηση των νέων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

- Το εγκεκριμένο από την ΕΕ προγραμματικό κείμενο του ΣΕΣ ή ΕΣΠΑ 2014-2020 καθορίζει το πλαίσιο και την αρχιτεκτονική των 13 ΠΕΠ της χώρας και θέτει τις κατευθύνσεις για την αξιοποίηση των νέων εργαλείων ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης (ΤΑΠΤΟΚ, ΒΑΑ και ΟΧΕ). Η συγκεκριμένη επιλογή των περιοχών παρέμβασης και η επιλογή των δράσεων αφαίτηκε στις περιφέρειες και στα ΠΕΠ.
- Όλα τα ΠΕΠ που υποβλήθηκαν στην ΕΕ για έγκριση συμπεριλαμβάνουν την αξιοποίηση των νέων χωρικών εργαλείων της πολιτικής συνοχής. Στην περίπτωση της ΠΑΜΘ προβλέπεται η υλοποίηση ΤΑΠΤΟΚ σε ορεινές και παράκτιες περιοχές, η υλοποίηση ΒΑΑ σε αστικές περιοχές ή αστικά συμπλέγματα, καθώς και η εφαρμογή ΟΧΕ για τους Ρομά της περιοχής, όπως και για την τουριστική ανάπτυξη μέσω της δημιουργίας και προώθησης οικοπολιτιστικών δικτύων.
- Τα νέα εργαλεία της πολιτικής συνοχής είναι ζωτικής σημασίας για τους ελληνικούς ΟΤΑ, οι οποίοι λόγω της δημοσιονομικής προσαρμογής και της κρίσης, δεν μπορούν να ελπίζουν σε εθνικές χρηματοδοτήσεις, παρά μόνον σε συγχρηματοδοτούμενες αναπτυξιακές δράσεις του νέου ΕΣΠΑ. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει οι Δήμοι της χώρας αφενός να προβούν σε εσωτερική αναδιοργάνωση και ενίσχυση των δομών τους για τον σχεδιασμό, προγραμματισμό και διαχείριση έργων του ΕΣΠΑ και αφετέρου να προετοιμάσουν Τοπικές Ομάδες Δράσεις και ολοκληρωμένες τοπικές αναπτυξιακές στρατηγικές, ώστε να μπορέσουν να διεκδικήσουν πόρους για ΤΑΠΤΟΚ και ΒΑΑ.

- Για την αξιοποίηση των νέων εργαλείων του ΕΣΠΑ οι Δήμοι της χώρας θα χρειαστούν και τη στήριξη των υφιστάμενων αρμόδιων μηχανισμών (π.χ. ΕΕΤΑΑ, ΜΟΔ, ΥΠΑΑΝ), αλλά και αλλαγές στο θεσμικό και διαχειριστικό πλαίσιο, με ζητούμενα την απλοποίηση των διαδικασιών, τη διαφάνεια, την ωρίμανση των έργων και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων διαχείρισης του ΕΣΠΑ.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αθανασόπουλος Κ., (2010), Νέα Αρχιτεκτονική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πρόγραμμα Καλλικράτης, Η Περιφερειακή Διάσταση της Νέας Στρατηγικής Ευρώπη 2020, Αθήνα: Σ.Ε.Π.

ΕΕΤΑΑ (2011), Η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση – Συγκριτικά στοιχεία και πολιτικές, Αθήνα

ΕΕΤΑΑ (2013β), Οι Δήμοι στο κατώφλι της νέας Προγραμματικής Περιόδου – Τα νέα Χρηματοδοτικά εργαλεία, η οργάνωση της Εταιρικής Σχέσης και της Διαβούλευσης, Αθήνα

ΕΕΤΑΑ (2013α), Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα στο πλαίσιο της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, Αθήνα

Επιτροπή των Περιφερειών (2009), Λευκή Βίβλος για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, Βρυξέλλες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011α), Πολιτική Συνοχής 2014-2020 – Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ISBN 978-92-79-21489-9

Κότιος Α. (2011), Τα οικονομικά των ΟΤΑ με βάση τα νέα δεδομένα», Σύλλογος Δημάρχων Αττικής, 3ο Forum Αυτοδιοίκησης, Πόρος 24 & 25 Σεπτεμβρίου 2011

Κότιος Α., Μιχαηλίδης Γ., και Σαράτσης Γ., (2011) Η «Εξυπνη Ανάπτυξη» και οι Ελληνικές Περιφέρειες, Εργασία που παρουσιάστηκε στο 9ο Εθνικό Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Περιφερειακής Επιστήμης με θέμα: Περιφερειακή Ανάπτυξη και Οικονομική Κρίση, Αθήνα 6-7 Μαΐου 2011

Κότιος, Α. και Μ. Κουτουλάκης (2014 α), «ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ ΚΑΙ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ (ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΥΠΕΣ, ΚΕΔΕ, ΕΝΠΕ, ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΚΑΙ TASKFORCE)», ΕΕΤΑΑ και Κέντρο Ερευνών Πανεπιστημίου Πειραιώς

Κότιος, Α. και Μ. Κουτουλάκης (2014 β), «Ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα», Μελέτη, Κέντρο Ερευνών Πανεπιστημίου Πειραιώς και GIZ, Πειραιάς

Κότιος Α., και Σαράτσης Γ., (2012) Η Προγραμματική Περίοδος 2014-2020: προοπτικές για τις Ελληνικές Περιφέρειες, άρθρο που παρουσιάστηκε στο 10ο Εθνικό Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Περιφερειακής Επιστήμης με θέμα: Οικονομική Κρίση και Πολιτικές Ανάπτυξης και Συνοχής, Θεσσαλονίκη, 1-2 Ιουνίου 2012.

Κότιος Α., Μιχαηλίδης Γ., και Σαράτσης Γ., (2009), Περιφερειακός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός στην Ελλάδα: Ουσιώδης Στρατηγική ή Σχεδιασμός Ανάγκης, στο Κοτζαμάνης Β., Κούγκολος Α., Μπεριάτος Η., Οικονόμου Δ., και Πετράκος Γ., (επιμ) (2009) Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 24-27 Σεπτεμβρίου 2009, Τόμος Ι σελ 133-139

Κότιος Α., Κουτουλάκης Μ., και Σαράτσης Γ., (2009), Χωρικός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός στην Ελλάδα, στο Κοτζαμάνης Β., Κούγκολος Α., Μπεριάτος Η., Οικονόμου Δ., και Πετράκος Γ., (επιμ) (2009) Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 24-27 Σεπτεμβρίου 2009, Τόμος Ι σελ 343-350.

Μούσης (2008), Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική, 12^η έκδοση, Αθήνα

ΠΑΜΘ (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης) (2014), ΠΕΠ ΑΜΘ, υποβολή Νοέμβριος 2014,
<http://www.eydamth.gr/component/content/article.html?id=605>

ΥΠΑΑΝ (2014), Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020 (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020) Αθήνα

Χρυσανθάκης Χ. (2010) «Καλλικράτης – Ο νέος Νόμος για την Αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

Ξενογλώσση

Capital Cities of EU (2010), Declaration from all EU capital city mayors: Launch of new dialogue with EC on Europe's recovery: EU Capital Cities – essential partners for Europe 2020, http://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/detail.cfm?LAN=en&id=562&lang=en

Committee of Regions of EU (2010a), The future of EU cohesion policy as seen by regions and cities European Commission, Europe 2020: A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth, Brussels 3.3.2010, EC, COM(2010)2020

Committee of the Regions of EU (2010b), EU2020: greener, fairer, more sustainable growth, but why not more local? <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=COR/09/112&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Committee of Regions of EU (2011), European regions and cities set agenda for successful cohesion policy 2014-2020, available at <http://cor.europa.eu/en/news/pr/Pages/european-regions-cities-set-agenda-successful-cohesion-policy-2014-2020.aspx>

Council of European Municipalities and Cities (2009), The Economic and **Financial Crisis** – Impact on Regional and **Local Authorities**, Paris

ESPON (2009), The Global Economic **Crisis**, European Regions and **Cities**, Newsletter No 8/26 June 2009

European Commission (2008), «Fostering the urban dimension. Analysis of the Operational Programmes co-financed by the European Regional Development Fund

(2007-2013)», European Commission, DG Regio, November 2008, European Commission (2011), «Background Report on the urban dimension of the Cohesion Policy post 2013», Polish EU Presidency Warsaw 2011

European Commission (2010α), Investing in Europe's future, Fifth report on economic, social and territorial cohesion, November 2010, http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

European Commission (2010β) , Regional Policy contributing to smart growth in Europe 2020, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee on the Regions, COM (2010) 553 final, Brussels 6.10.201

European Commission Services (2012), Position of the European Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in Greece for the period 2014-2020, 13. November 2012

European Parliament (2011), REPORT on optimising the role of territorial development in cohesion policy, (2011/2312(INI)), Committee on Regional Development, Rapporteur: Derek Vaughan

GREECE (2012), Memorandum of Understanding on Specific Economic Policy Conditionality, Draft of 9 February 2012

Kotios, A, G. Saratsis and G. Galanos (2012), Greek economic crisis and its impact on regional development and policy, <http://www-sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa12/e120821aFinal00507.pdf>

Kotios, A. and G. Saratsis (2011), Europe 2020 Strategy, Cohesion Policy and Greek Regions: Are we smart enough? 51st European Congress of the Regional Science Association International 30th August - 3rd September 2011, Barcelona, Spain

Rusca, R. (2011), Towards Europe 2020: Building an Innovative and Cohesive Europe-The Cohesion Policy towards Europe 2020, Dipartimento Sviluppo e Coesione, www.fesr.regione.emilia-romagna.it/pagine/le...towards-europe-2020/at.../file

Νομοθεσία – διοικητικά έγγραφα

Νόμος 1622/1986 Τοπική Αυτοδιοίκηση – Περιφερειακή Ανάπτυξη και Δημοκρατικός Προγραμματισμός. ΦΕΚ 92Α' 14/7/1986

Νόμος 3852/2010 Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης ΦΕΚ 87Α' 7/6/2010

Νόμος 3463/2006 Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, ΦΕΚ 114Α' 8/7/2006

Υ.Α. του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Α.Π. 74754/30/12/2010 με θέμα «Περιεχόμενο, δομή, τρόπος υποβολής, όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) β' βαθμού».

1^η Εγκύκλιος Σχεδιασμού και Κατάρτισης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιόδου 2014-2020

2η Εγκύκλιος σχεδιασμού και κατάρτισης αναπτυξιακού προγραμματισμού περιόδου 2014 - 2020

3η Εγκύκλιος για την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020

Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής "Η αρχή της εταιρικής σχέσης στην εφαρμογή των Ταμείων του κοινού στρατηγικού πλαισίου – στοιχεία για έναν ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας σχετικά με την εταιρική σχέση" SWD(2012)106 final, 2012

Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής "Στοιχεία για ένα Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο 2014 έως 2020, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας" SWD(2012) 61 τελικό, 2012

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1299/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού ειδικών διατάξεων για την υποστήριξη του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1300/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με το Ταμείο Συνοχής.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση».

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1302/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1082/2006 για τον ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ) όσον

αφορά την αποσαφήνιση, την απλούστευση και τη βελτίωση της διαδικασίας ίδρυσης και λειτουργίας αυτών των ομίλων .

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 (Γενικός Κανονισμός) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1304/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17 Δεκεμβρίου 2013, για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 335/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2014 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα.